

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Airin Laasma

**VABATAHTLIKE KAASAMISE VAJADUSED JA
VÕIMALUSED KOHALIKUS OMAVALITSUSES
PÕHJA-PÄRNUMAA VALLA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Liina Käär, MA

Pärnu 2022

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Käär

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Anu Aunapuu

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Airin Laasma

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Vabatahtlikust tegevusest kohalikes omavalitsustes	7
1.1. Vabatahtlik tegevus ning sellega kaasnevad võimalused ning probleemid	7
1.2. Vabatahtliku tegevuse korraldamine ning koostöö võrgustikes.....	11
1.3. Vabatahtlike kaasamisega seotud väljakutsed kohalikes omavalitsustes.....	15
2. Uuring vabatahtlike rakendamise vajaduste ja võimaluste kohta	19
2.1. Vabatahtlikust tegevusest Põhja-Pärnumaa vallas	19
2.2. Uuringu meetodika ja valim.....	21
2.3. Uurimistulemuste analüüs	23
2.3.1. Üldine info intervjueeritavate kohta.....	23
2.3.2. Juhtide teadlikkus vabatahtlikust sotsiaaltööst	24
2.3.3. Vabatahtlike kaasamine ja koostöövõrgustik.....	27
2.3.4. Peamised probleemid ja võimalused seoses vabatahtlikku sotsiaaltöoga .	30
2.4. Arutelu, järeldused ja ettepanekud	34
Kokkuvõte	40
Viidatud allikad.....	42
Lisad.....	48
Lisa 1. Intervjuu küsimused	49
Summary	52

SISSEJUHATUS

Ühiskonnas räägitakse rohkem vabatahtliku töö tegemisest ja selle vajalikkusest. 2011. aasta Eurobaromeetri eriuuringust nr 75.2 tulenevalt saab välja tuua, et uuringus osalenud üle 15-aastaste seas tegutseb 24% eurooplastest vabatahtlikuna. Kui võrrelda meeste ja naiste osakaalu siis see on võrdne. (Euroopa parlament, 2011a, lk 6). Ligikaudu neljandik Eesti ühiskonnast panustab osa oma vabast ajast vabatahtlikule tegevusele (Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus, *s.a.*). Vabatahtlikuks tegevuseks peetakse kõiki tegevusi, mida tehakse inimese vabast tahtest, ilma kohustuse või sunnita. Mille eest ei saada tasu ning tegutsetakse väljaspool oma kodu ja perekonda, kellegi teise hüvanguks (Vabaühenduste Liit, *s.a.*).

Vabatahtliku tegevuse käigus omandatakse uusi teadmisi, oskusi ning vabatahtliku töö tegemine toob positiivset emotsiooni. Mis suurendab soovi panustada ühiskonna heaoluks. Vabatahtlik töö on ühiskonnas küll teadvustatud aga vähene on kaasamise, motiveerimise ja planeerimise oskus. Vabatahtlik töö on koostöö, kus kõik asjaosalised saavad sellest kasu. (Tambaum *et al.*, 2021a, lk 6) Oluline on arendada just nimelt neid valdkondi vabatahtlike kaasajate ehk organisatsioonide tasandilt.

Vastavalt vabatahtliku tegevuse osalemise uuringule, panustatakse vabatahtlikuna kõige rohkem järgnevat valdkonnades: kohaliku elu edendamine, keskkonnakaitse, haridus ja teadus ning sport (Käger *et al.*, 2019-a, lk 27–31). Sotsiaalvaldkonnas pakuvad vabatahtlikud kõige enam abi ja toetust lastele, noortele, eakatele, puuetega- ning majanduslikes raskustes inimestele (Vabatahtlike Värav, *s.a.-a*). Kogukondades on oluline roll vabatahtlikul päästel. Nad panustavad ennetustööl, milleks on sotsiaaltöötajaid abistavad kodukülastamised. Nende tulemusena saadakse ülevaade abivajavatest majapidamistest. Lisaks aidatakse üldise kogukonna turvalisuse tagamisega infopäevadel. (Viltrop, 2018) Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring toob välja, et suurimaks motivaatoriks on luua turvaline kodukoht, selleks arendatakse vabatahtliku pääste tööd (Kantar Emor, 2018, lk 40).

Sotsiaalvaldkonnas vabatahtlike kaasamine jääb sageli usalduse ja ebapiisavate teadmiste taha. Ei ole piisavalt organisatsioone, kes suudaks vahendada vabatahtlikke ning tagada neile vajalikke koolitusi ning taustakontrolli. (Paas & Viltrop, 2016). Lisaks mõjutab vabatahtlike kaasamist töötajate ajakulu ja asutuste ebapiisavad finantsilised vahendid. See piirab omakorda vabatahtlike kaasamist toetavate või arendavate koolituste kättesaadavust. Kaasamiseks on vaja inimesi, kellel on aega ja oskuseid tegeleda vabatahtlike värbamise, erinevate tööülesannete selgitamisega, vabatahtlike toetamise, motiveerimise ja hoidmisega. (Käger *et al.*, 2019-b, lk 84–90) Sõmer-Kull (2020, lk 10) toob välja, et tulenevalt Covid-19 kriisist peavad mõned omavalitsused ja hoolekandeesutused olema valmis leidma vähem, kui 24 tunni jooksul vabatahtlikke, kuna sotsiaalala töötajad on ülekoormatud või haiguslehel. See mõjutab suuresti sotsiaalvaldkonna toimimist.

Lähtudes eelnevast on lõputöö uurimisprobleemiks vähene vabatahtlike kaasamise oskus sotsiaalvaldkonnas, kuna valdkond on keeruline ja ajaline ressurss ning vajalikud finantsilised vahendid on piiratud.

Käesoleva lõputöö eesmärk on välja selgitada Põhja-Pärnumaa vallas vabatahtlike kaasamise vajadusi ja võimalusi ning teha ettepanekuid Põhja-Pärnumaa valla sotsiaalosakonnale vabatahtlike paremaks kaasamiseks ja rakendamiseks.

Tuginedes töö eesmärgile, on sõnastatud järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on vabatahtlike kaasatus Põhja-Pärnumaa vallas viimasel nelja aasta jooksul?
2. Kuidas kohalik omavalitsus saab vabatahtlikku tegevust paremini toetada?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks on autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

1. teoreetiliste allikate põhjal ülevaate andmine vabatahtlikutöö vajalikkusest ja võimalustest, takistustest mujal maailmas ja Eestis;
2. empiirilise uuringu läbiviimiseks kaardistatakse Põhja-Pärnumaa vallas valimiks olevad sotsiaalasutuste juhid, sotsiaalosakonnajuht;
3. kavandada ja viia läbi poolstruktureeritud intervjuu Põhja-Pärnumaa valla vabatahtliku tööd vajavate asutuste juhtide seas;

4. uuringu vastuste analüüsimine, tulemuste põhjal järelduste ja ettepanekute tegemine Põhja-Pärnumaa valla sotsiaalosakonnale.

Lõputöö koosneb kahest peatükist: teoreetilisest ja empiirilisest. Esimeses peatükis käsitletakse vabatahtliku tegevust kohalikus omavalitsuses. Antakse ülevaade vabatahtlikust tegevusest ja sellega kaasnevatest võimalustest ning probleemidest Eestis ning mujal maailmas. Samuti tuleb juttu vabatahtliku tegevuse korraldamisest koostööst võrgustikes ning vabatahtlike kaasamisega seotud väljakutsetest kohalikes omavalitsustes. Teises peatükis tehakse lühiülevaade vabatahtlikust tööst Põhja-Pärnumaa vallas, kirjeldatakse kasutatud uuringu metoodikat ja andmeanalüüsi protsessi, valimi moodustamist ning antakse ülevaade uurimistulemustest, tehakse tulemuste põhjal arutelu käigus järeldused ja ettepanekud.

Lõputöö autor soovib tänada kasulike soovitude ja nõuannete eest oma juhendajat Liina Kääri ja kõiki uuringus osalenud intervjueeritavaid.

1. VABATAHTLIKUST TEGEVUSEST KOHALIKES OMAVALITSUSTES

1.1. Vabatahtlik tegevus ning sellega kaasnevad võimalused ning probleemid

Vabatahtliku tegevuse rolli ühiskonnas on hakatud üha rohkem tähtsustama nii rahvusvahelisel tasandil kui ka Eestis. Vabatahtlike kaasamisel on oluline roll aidata parendada ühiskonna heaolu. Missioonitundega kodanike ajaline ning füüsiline panus on väärtuslik, kuna see ei vaja suurel määral finantsilisi vahendeid. Läbi vabatahtlike kaasamise saab sihipärasemalt arendada ja aidata erinevaid organisatsioone, kohalikke omavalitsusi ning kogukondasid.

Vabatahtlikuna on võimalus panustada organisatsioon poolt alustatud ja tehtud tegevusse siis nimetatakse seda vabatahtlikuks tegevuseks, mis on organisatsioonide korraldatud. Ühekordse vabatahtliku tegevuse all mõeldakse seda, kui vabatahtlikud panustavad mingi tegevuse, ürituse või projekti läbiviimisel. Vabatahtlikuna saab tegutseda pikema aja jooksul, kui panustatakse regulaarselt millegi või kellegi heaks. Ühiskonnas on tehnoloogia arenguga järjest aktuaalsemaks saanud virtuaalne vabatahtlik tegevus ehk e-vabatahtlikkus kuna tegevus võib toimuda ükskõik mis ajal, kasutades veebi võimalusi. (Käger *et al.*, 2019, lk 17).

Vabatahtlikuna panustades on võimalus aidata kaasa tervete, jätkusuutlike ja mitmekesiste kogukondade loomisele (Cuthill & Warburton, 2005, lk 110). Vabatahtlik töö aitab kujundada aktiivseid ja hoolivaid kodanikke, kes panustavad stabiilse ühiskonna jaoks ja toodavad sotsiaal-majanduslikku väärtust (Gramber & Vutt 2005, lk 180). Vabatahtlikel on lihtne organisatsioonidest lahkuda, kuna puuduvad välised hüved siis hoiab neid seda tööd tegemas sisemine motivatsioon. Nad saavad väljendada oma väärtust, tunda kogukonnaga seotust ning saada igast tehtud tööst kasulik kogemus.

(Saksida *et al.*, 2016, lk 2062–2063). Vabatahtlikud on esimesed inimesed, kes reageerivad oma abi pakkumisega kriitiliste tähtsustega olukordades nagu kriisid ja katastroofid. Tänu sellele tunnevad kogukonnad end turvalisemalt ja vabatahtlikud kaasatumalt. Vabatahtliku roll on olla kriisiolukordades inimeste keskel ja teha seal tööd, et riik saaks panustada üldiselt mõjutavate tegurite parendamiseks. (Lough, 2017, lk 3–12) Eurobaromeetri 75.2 tehtud eriuuringust tuli välja, et sugu ja vanus ei mõjuta vabatahtlikuna panustamist. Lisaks selgus antud uuringust, et vastajad pooldasid Euroopa Parlamendi ettepanekut luua Euroopa Liidus erinevates kohalikes ja piirkondlikes omavalitustes vabatahtlikud päästemeeskonnad, et tagada suurem tegutsemisvõime looduskatastroofide, õnnetuste ja erinevate sotsiaalkriisidega toimetulekuks. (Euroopa Parlament, 2011b, lk 9–20).

Ühiskonnas kasvavate sotsiaalteenuste vajaduste rahuldamiseks peavad sotsiaalasutused ja teised vabatahtlikud organisatsioonid mõistma oma vabatahtlike vajadusi ja motive, et nad sooviksid püsivalt panustada. Vajadusteks võivad olla isiklikud väärtused, usuliste tõekspidamiste eest seismine, suhtlemisvajadus, saada uus kogemus, avalik märkamine ja tunnustamine, uute suhtlussidemete loomine, võimalus saada hiljem tööle samasse asutusse või peetakse tähtsaks panustamist kogukonna heaoluks. (Butt *et al.*, 2017, lk 593) Erinevad suundumused toovad kaasa vabatahtlike suurema ja laiema kaasamise sotsiaaltöö praktikasse. Mille tulemusena peavad sotsiaaltöötajad suutma juhtida vabatahtlikke erinevates keskkondades, lähtudes asutuse võimalustest ja vabatahtlike omadustest. (Brudney & Meijs, 2014, lk 297–298) Kogukonnas on võimalus vabatahtlikuna kaasata eakaid, kuna nende osakaal kasvab paljudes Euroopa omavalitsustes. Kuna vabatahtlik tegevus aitab neid ennast hoida aktiivsetena. Nad saavad ise teistega suhelda ja pakkuda oma elukogemust teiste abistamiseks. Paljudes piirkondades tegutsevad juba aktiivsed eakad. Tuleb vaid teha koostööd kaasavate asutuste ning eakate vahel, et kõik tunneksid kaasatust. (Euroopa Liit, 2016, lk 4)

Euroopa vabatahtliku tegevuse aastaks saab nimetada 2011. aastat, kus panustati kogemuste vahetamisele kohaliku omavalitsuse, kodanikuühiskonna ja liikmesriikide vahel. Eesmärgiks oli toetada ja edendada Euroopa Liidus vabatahtlikutele soodsat keskkonda ja tunnustamise programme. (Euroopa komisjon, 2011, lk 2) See aasta andis

suure tõuke, et vabatahtlikkusest hakati järjest enam rääkima ning ühiskond muutus teadlikumaks.

Tööhõiveprogrammi 2021–2023 § 14 kohaselt on võimalus suunata töötud vabatahtlikud vabatahtliku töö teenusele. Selle eesmärgiks on arendada sotsiaalseid- ja suhtlemisoskuseid ning tegevusi, mida viiakse läbi peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Vabatahtlikel üliõpilastel on suur motivatsioon teha vabatahtlikutööd, et avardada enda võimalusi tööturule pääsemiseks. Töökogemus võimaldab üliõpilasel suurendada oma sotsiaalset sidusust ja luua soovitud võrgustikega sidemed. Samuti annab motivatsioon võimaluse suurendada sotsiaalsete probleemide lahendamise võimet ning toob kaasa parema vaimse tervise. (Lau *et al.*, 2017, lk 112–132)

2018. aastal Balti Uuringute Instituudi poolt läbiviidud rahvaküsitluse uuringust selgus, et võrreldes 2013. aastal tehtud uuringuga on Eestis vabatahtlike osakaal rahvastikus kasvanud. Eelnevalt oli tulemuseks 31% ja selle uuringu kohaselt on see kasvanud 49%ni. Enamus inimesi on panustanud vabatahtlikuna ühekordselt. Suure muutuse taga on ilmselt suuremal määral korraldatud tervist edendatavad- ja heakorra aktsioonid või üritused, mis olid mõeldud Eesti sajanda sünnipäeva auks. Lisaks võis põhjustada suurt muutust kohalike omavalitsuste ühinemine, sest paljud kogukonnaliikmed hakkasid selle poolt või vastu erinevaid aktsioone korraldama. (Käger *et al.*, 2019-c, lk 19–20).

Tuues välja probleemid siis digitaalekspertide programmi Stockton-on-Tees Linnavolikogu vabatahtliku tegevuse juhtumiuuringust tuleb välja, et vähene teadlikkus ja teave olemasolevate võimaluste kohta kogukonnas. See on peamine takistus, mis ei anna võimalusi kohalikel inimestel vabatahtlikutööga tegeleda ning abivajajatel abi saada. (Flood, 2016, lk 1–2) Austraalias on vabatahtlikkuse tegevuse olemus muutunud seoses, mitte ametliku vabatahtliku tegevuse suurenemisega. Sellega seoses väheneb samuti ametlike vabatahtlike arv. Märkimisväärne on asjaolu, et Austraalias on vabatahtliku töö takistused sarnased nagu teistes riikides. Vähene on teadlikkus vabatahtliku tegevuse võimalustest. Leitakse, et vabatahtlikutele tuleb läheneda individuaalsel tasandil siis on ka vabatahtliku tegevused jätkusuutlikumad. (Kragt & Holtrop, 2018, lk 345) Eestis saab probleemina välja tuua, et vabatahtlik tegevus ei sobi oma loomu poolest kahjuks mitte ühegi ministeeriumi haldusalasse. Ning selle tõttu on vabatahtliku töö korraldamine ja arendamine keerukas. Puuduvad vabatahtlikkuse

arendamiseks tegevuskavad ja poliitika, sest riigis pole riiklikku ametkonda, kes võtaks vastutuse ja looks arengusuunad. Läbi selle arendamise muutuks aktuaalsemaks vabatahtliku töö tunnustamine ja väärtustamine ühiskonnas. Näiteks Küprosel, Taanis, Hollandis, Prantsusmaal ja Iirimaa on välja töötatud ulatuslik riiklik poliitika. Seal vastutab valdkonnaülese vabatahtliku töö eest ministeerium, mõnel juhul ka komisjon. Kuhu kuuluvad kodanikuühenduste ja avaliku sektori esindajad ning nad teevad omavahel koostööd. Suurbritannias lähtub poliitika vabatahtlike tegevusest. Iirimaa ja Hollandis on riigi toel toimiv koordineeriv vabatahtlike keskus. (Gramber & Vutt, 2005, lk 181–182)

Lisaks on Eesti seadusandluses vabatahtlik töö, kaasaarvatud vabatahtlike elu ja tervist ennetav kaitse ning toetusmeetmed on riigi tasemel reguleerimata. Vabatahtlik saab töötada ainult käsunduslepinguga, sest see leping ei sea ette, et töötajale peab töö eest tasu maksma. (Rammo & Seppel, 2013, lk 5) Kodanikuühiskonna arengukava aastateks 2015-2020 (Vabariigi Valitsus, 2015, lk 21) toob välja, et suund on sinna poole, et keskendutakse üleriigilisele vabatahtlike ja vabatahtlike kaasavate organisatsioonide tunnustamisele ja õigusruumi kujundamisele. Tulevik on sellele suunatud, et vabatahtlikkusel oleks oma seaduses defineeritud sõnastus ja tegeletakse teavitustööga, mis aitab toetada vabatahtlike kaasamist ning tugisüsteeme.

Riigikontrolli (2020, lk 1) analüüsis tuleb välja, et esmatähtsate avalike teenuste ühesuguse kvaliteediga pakkumine käib Eestis üle jõu. Selle põhjuseks on nii raha kui ka tööjõu puudus. Puudust kannatavad valdkonnad on näiteks inimeste hooldus, elu ja tervis, nendest teenustest sõltub inimeste igapäevane toimetulek. Kahjuks toetutes Tuleviku töötajate õigusliku staatuse uuringule võib välja tuua, et Eestis kehtivad õigusaktid ei sea reguleerivaid piire vabatahtlikuna töötamiseks ja toetusmeetmete ning tagatiste loomiseks. Kogu rõhk on pandud sellele, et vabatahtlik teeb tööd siiski selleks, et teha midagi ühiskonna heaks ning saavutada isiklik eneseteostus. (Erikson & Rosin, 2018, lk 21–22) Vabatahtlike tegevust mõjutab samuti Isikuandmete kaitse seadus (2019), sest vabatahtlikud ise ja abivajajad peavad olema kaitstud delikaatsetele andmete avaldamise ja töötlemise eest. § 14 seab põhimõtted, mille kohaselt tuleb andmeid töödelda vaid seaduslikult ja eesmärgipäraselt ning tagada andmete turvalisus.

Ühiskond vajab seda, et oleksid inimesed, kes soovivad panustada vabatahtlikuna. Aga selleks tuleb võimalikele vabatahtlikele propageerida kaasamise vajadusi ja võimalusi. Oluline, et oleksid spetsialistid, kes neid vajadusel oskaksid kaasata, motiveerida ning suunata tegema vajalikku tööd. Siis on sellel ka tulemused, mis aitavad kogukonda. Lisaks peab tegelema juba olemas olevate probleemidega, mis on tekkinud seadusandluse puuduste kohalt seoses vabatahtlikutööga.

1.2. Vabatahtliku tegevuse korraldamine ning koostöö võrgustikes

Selleks, et vabatahtlik töö saaks toimida on vaja omavahelist kommunikatsiooni ja koostööd. Kuna enamasti vajavad vabatahtlike abi just sotsiaalvaldkonda puudutavad abivajavad siis tuleb teha omavahelist tööd sotsiaaltöötajatel, päästel, kohalikel omavalitsustel, politseil, kaitseliidul ja teistel riiklikul tasandil abi pakkuvatel võrgustikel.

Vabatahtliku tegevuse korraldamine tähendab koostööd paljude inimeste, organisatsioonide ja rahastajatega. Selleks on vaja vahendeid, poliitilisi teadmiseid ja strateegiat ning sel viisil täiendavad üksteist avalik ja mittetulundussektor. Hinsberg ja teised (2012, lk 33) töid 2012. aastal tehtud kommunikatsioonistrateegias välja, et soovivad kohalikel omavalitsustelt koostöö ja kogemuse jagamise võimalusi teiste organisatsioonidega. Oluline oleks korraldada infopäevi ja koolitusi, et vabatahtlikud teaksid oma õigusi ning võimalusi.

Eriti kiiresti vajavad koostöö tegemist erinevad olukorrad, mis puudutavad sotsiaalvaldkonda. Vastavalt Hädaolukorra seaduse (2017) § 14 tuleb tagada inimestele eluks vajalike teenuste katkemise korral koostööna erinevate organisatsioonide vahel tingimused, mis aitavad inimesel selle üle elada, kuni taastub võimalikult tavapärane elukeskkond. Omavahel teevad koostööd hädaolukorda juhtiv organ, kohalik omavalitsus, kelle territooriumil olukord aset leiab ja teised asjasse pühendatud asutused ning isikud. Ühe võimalusena on kaasata Eesti üks suurim vabatahtlikest inimestest koosnev riigikaitseorganisatsioon Kaitseliit. Sest Kaitseliidu seaduse (2013) § 4 alusel aitab kaitseliit eriolukorra tekkimisel elanike turvalisuse tagamisel. Töömahu hulk kasvas covid-19 kriisi ajal kolm korda tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonnas. Kuna personal

töötas meeletu koormusega ning paljud nendest kahjuks haigestusid. Sellest sai Saaremaa vallas märgatava arengu vabatahtlikke kaasamine. Oma panuse andsid näiteks kaitseliitlased, õpetajad, noored ja teised suure missiooni tundega inimesed. Kuna nende spetsiifilised teadmised ei olnud pädevad siis kaasati neid näiteks:

- vajalike toidu- ja meditsiini kaupade transpordis;
- eakatele ning teistele abivajajatele sooja toidu viimisel;
- erinevatel koduhooldustööde abistamistel (vee-, puude tupp viimine jne). Kahl (2020, lk 55)

Vabatahtliku tegevuse juures on väga oluline personalitegevus, mis aitab vabatahtlike kaasata ja hoida. Samuti on oluline, et vabatahtliku väärtused oleksid kooskõlas organisatsiooni väärtustega. Värbamisel avaldatakse oma väärtused ja see annab positiivsemaid tulemusi edasises koostöös vabatahtlikega. (Alfes *et al.*, 2017, lk 72) Värbamisel tuleb ka silmas pidada, et tegeleda tuleb vabatahtlike ja koostöövõrgustike tugevuste ja nõrkustega. Sest, kui jätta märkamata nõrkused võib sellest tulla halb koostöö. Vabatahtlikel on soov panustada sotsiaalvaldkonnas aga sellel juhul tuleb neile pakkuda vajalikud võimalused enda arendamiseks. (Antoini & Sabatini, 2015 lk 212–213)

Saaremaal hakati peale covid-19 kriisi järjest enam tähelepanu pöörama ja väärtustama vabatahtlikke panustamist. Tehakse koostööd Kuressaare ametikooliga, kes töötab selle nimel, et ühiskonda panustaksid sellised vabatahtlikud, kes on pädevad ja omavad vastaval tasemel oskuseid olles koolitatud. Lisaks pakkusid vabatahtlikud 2020. aastal loodud Saaremaa Kriisikodu tegutsemises abikäsi. Piirkonna koduhooldustöötajad olid kas ülekoormatud või kartsid oma tervise pärast ning polnud nõus koroonahaigetega töötama. (Koit, 2021, lk 52–54)

Mittetulundusühing (edaspidi MTÜ) Pagulasabi kaasab oma tegevusse vabatahtlikke, kes kriisiolukordades panustavad abivajajatele toimeabi andmisega. Kui inimesed on sattunud hädaolukorda ning kohalikud abistajad on ülekoormatud siis saavad mittetulundusühingute vabatahtlikud olukorra leevendamiseks osutada hädaabi. Sest kõige olulisem on märkamine ja valmisolek tegutseda. (MTÜ Pagulasabi, 2016, lk 1) Itaalias muutus pandeemia ajal sotsiaalabi andmine ja ühiskonna toimetulek keeruliseks.

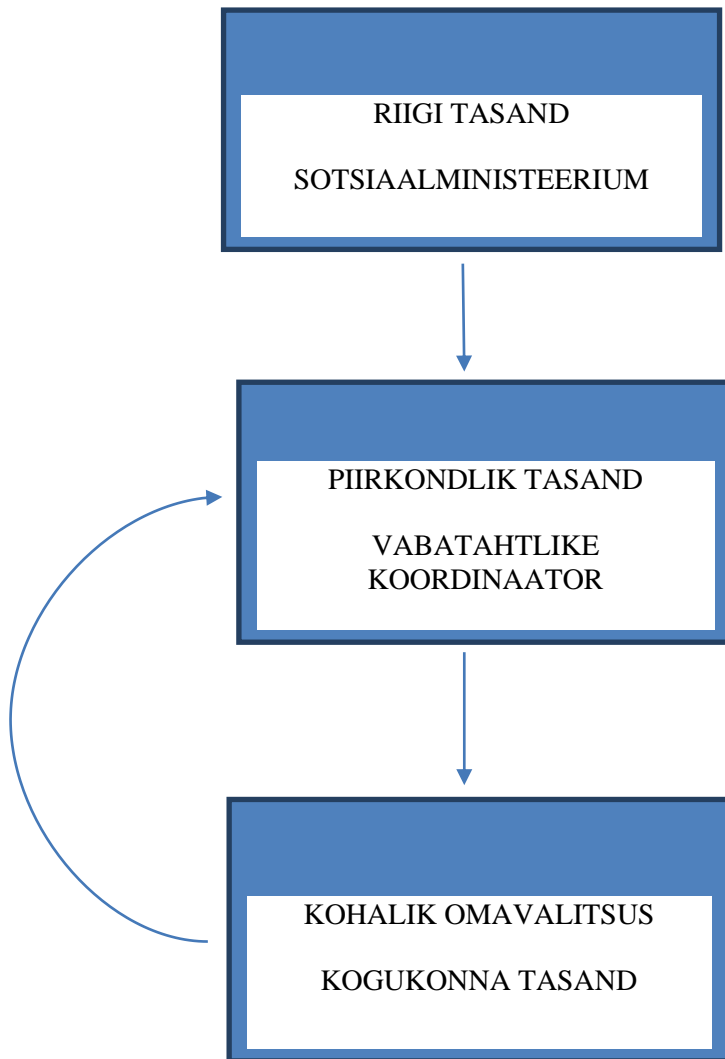
Sellest tulenevalt selgus, et on vaja teha muutuseid sotsiaalvaldkonnas, sest abi vajaduse valdkond muutus laialdaseks. Sotsiaaltöötajate töökoormus tõusis kiirelt. Järjest enam hakati kasutama digivõimalusi, mis aitasid teha efektiivsemat koostööd kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate, kolmanda sektori vabatahtlike ja ühiskonna heaolusse panustavate spetsialistide vahel. (D'Atri, 2021, lk 43–45)

Kuna vabatahtlikud ei saa oma töö eest tasu siis on nende jaoks oluline tunnustamine ja väärtustamine. Vabatahtliku tegevuse kaudu saadakse erinevaid isiklike ja sotsiaalseid motivatsioone ning vabatahtlik käitumine sõltub tavaliselt soovist teha midagi ühiskonna heaks. Vabatahtlike jaoks võib tööjõu panuse eest saadud tasu olla organisatsiooni pakutud tunnustamine. See võib olla asutuse juhi või otsese juhendaja patsutus õlale või hea sõna hästi tehtud töö eest ja teiste kogukonnas korraldatud tunnustusürituste kaudu. (Fallon & Rice, 2015, lk 487) Vabatahtlikule on oluline, kui tema tegevust märgatakse ja väärtustatakse, sellest tulenevalt kasvab veel enam motivatsioon.

Heaolu arengukava aastateks 2016–2023 (Sotsiaalministeerium, 2016, lk 30) annab ülevaate, et luuakse võimalusi võrdse kohtlemise seaduses, kuid siiski on koostöö riigiasutuste ja valdkonnas tegutsevate vabaihenduste vahel koordineerimata. Sellest põhjustatuna võib ühistele kokkulepetele jõudmine olla keeruline ning kõik osapooled ei tunne, et nende vajaduste ja probleemidega piisaval hulgal arvestatud. Selles tulenevalt ei pruugi tulla soovitud tulemusi. Arengukava eesmärgiks on siiski teha koostööd nii kogukondade ja mittetulundussektoriga. Prioriteediks on kogukondade võimestamine läbi huvigruppide ja vabaihenduste kaasamise.

Kuna ühiskonnas on palju erineva taustaga abivajajaid siis on Sotsiaalministeerium loonud toidupäästmise tegevuskava (Sotsiaalministeerium 2020, lk 1–4), mille eesmärk on hoida keskkonda ja aidata puudust kannatavaid perekondi. Vabatahtlike ühendusi kaastakse ennetus- ja teavitustegevustel. Vähekindlustatud perede aitamiseks ja toidu päästmiseks loodud toidupäästmise tegevuskava omab olulist rolli, sest abivajajad ei pruugi alati tulla ise abi küsima. Selleks on kaasatud kirikuid ja kohalikud omavalitsused, et leida nende kaudu inimesed, kes vajavad sellist abi. Tehakse koostööd erinevate ministeeriumite, organisatsioonidega, et annetamine oleks võimalikult lihtne ning suheldakse ja luuakse võimalusi rahvusvahelisel tasandil. (Varrak, 2021, s.a.)

Hoolekande vastutusalas töötati 2018–2020 aastatel välja MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant ning Euroopa Sotsiaalfondi finantsilise abiga koostöömudel vabatahtlike paremaks kaasamiseks ja kohaldamiseks Hoolekandesüsteemis. Projekti kaasati 12 maakonda ja sellega kaasnes koostöö 43 erineva kohaliku omavalitsusega. (Viltrop *et al.*, 2020a, lk 4–6) Projekti tulemusena jõuti järeldusele, et Eestis sobib rakendada kolmetasandilist koostöömudelit (vt joonis 1), kus igal tasandil on oma ülesanne ja vastutusala. Riigi ja Sotsiaalministeerium roll on tagada vabatahtlikele tegutsemiseks vajalik keskkond, toetus ja tegevuste koordineerimine hoolekande valdkonnas. Riik peab proovima kaasata kõikidest piirkondadest vabatahtlikke ja omama sellest ülevaadet ning leidma arengusuunad. Ühiskonnas tuleb veel enam levitada infot vabatahtlikkuse vajalikkusest ja teha teavitustööd vabatahtlike tegevuse kohta. Koordinaatoritele, vabatahtlikele ja koostööpartneritele tuleb luua ning hoida kaasaegseid vabatahtliku tegevusega seotud juhendmaterjale. Lisaks hoida töös värbajate ning vahendajate võrgustikke. Võrgustikku kuhu kuuluvad piirkonna kohalikud omavalitsused, hoolekande- ja tervishoiuasutused, vabatahtlikke vahendavad vabäihendused, kogukondlikud seltsid ja teised organisatsioonid juhib piirkondlik vabatahtlike koordinaator. Kogukondades tuleb tegeleda vabatahtlikku tegevuse korraldamisega ning teha koostööd piirkondliku koordinaatoriga, kohaliku omavalitsuse ja kohaliku võrgustikuga. (Viltrop., *et al.*, 2020c, lk 52–55). Vabatahtlikke regulaarselt hoolekandes kaasates, aitab see parendada eakate ning erivajadustega inimeste ning seal töötavate inimeste heaolu.

Joonis1. Kolmetasandiline koostöömudel. Allikas: Viltrop *et al.*, 2020b, lk 22

Väga oluline on mõista, millist lisaväärtust annavad juurde vabatahtlikud. Nende panus on hindamatu ajaline tööjõuressurss, millest saavad kasu kõik asjaosalised. Tehes koostööd riigi tasandil, piirkonna põhiselt, kaasates kohalike omavalitsusi ning teisi koostöövõrgustikus osalejaid, saab leevendada ja lahendada erinevaid sotsiaalprobleeme. Olenaemata sellest, kas tegemist on kriisiolukorra või igapäevaste abivajajate aitamise toimingutega.

1.3. Vabatahtlike kaasamisega seotud väljakutsed kohalikes omavalitsustes

Kohalike omavalitsuste peamine ülesanne on tagada kohalike elanike heaolu tehes mitte mingisuguseid erisusi sihtgrupi osas. Kõik inimesed vajavad seda, et olenemata

väljakutsest ollakse nende jaoks olemas. Loodetakse sellele, et osatakse kohaliku omavalitsuse poolt vastavalt võimalustele pakkuda abi saamise võimalusi.

Sotsiaalvaldkonnas on reguleeritud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (1993) § 6 alusel tuleb korraldada oma piirkonnas sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, sotsiaalabi ning eakate hoolekannet. Vabatahtlikud saaksid abi pakkuda järgmistes tegevustes ning rollides:

- seltsilise teenus: pakkuda abivajajale igapäevast tuge, arendades tema käelist tegevust, aju stimuleerides, lugedes kliendile ja igapäevaselt vesteldes;
- abivajajale saatjaks olemine erinevatel sotsiaalsetel ja kultuurilistel tegevustel (ratastooliga sõidutamine jne);
- lihtsamatel kodutöödel toeks olemine, millega abivajaja ei saa iseseisvalt hakkama näiteks raskete poekottide tassimine või kliendi eest poes käimine;
- vaimse ja emotsionaalse toe pakkumine, näiteks abivajaja mõtete kirja panemine. (Tambaum *et al.*, 2021b, lk 13)

Pennsylvanias selgus, et 75% omavalitsustest kasutab oma juhtimisstruktuuris ühe osana kaasatud vabatahtlikke. Kodanike osalemine on toimivaiühiskonna jaoks vajalik, sest nad võtavad osa vastutusest korralikult toimiva kogukonna eest. (Dougherty & Easton, 2011, lk 519). Saksamaal pagulaskriisi ajal olid abiks paljud vabatahtlikud. Tänu nende osalemisele ei olnud kohalikud omavalitsused nii ülekoormatud ja saadi kokku hoida materiaalseid kulutusi. Vabatahtlikud nõustuvad tegema tasustamata tööd, et tuua kasu kogukonnale. (Nam & Steinhoff, 2019, lk 25). Covid-19 kriisiga toimetulekul tuli välja, et kohalikus omavalitsuses mõjutas see enam sotsiaalvaldkonna töökorraldust. Selle tulemusena tuli muuta palju, et sotsiaalvaldkonna töötajad poleks ülekoormatud. Paljud küll ei tööta küll hoolekandeesutustes aga panustavad abivajajate toetamisel, aidates neil ületada füüsilisi ja vaimseid raskuseid. Tuleks rohkem tunnustada ja märgata inimesi, kes panustavad erinevatel võimalustel sotsiaalvaldkonnas. (Leoma & Ungro, 2021, lk 96) Texases läbiviidud kvalitatiivse uuringu tulemusena toodi välja, et vabatahtlikele tuleb kohalikes omavalitsustes leida mõtestatud tööd ja seda koordineerida. Siis on tegevused sihipärasemad ja toovad suuremat kasu. Kuid piiratud organisatsioonide finantsilised vahendid ja ebapiisavad

vabatahtlike juhtimise tavad on peamised murekohad kohalikes omavalitsustes. (Sillah, 2016, lk 103)

Sotsiaalhoolekande seaduse (2015) § 5 alusel tuleb kohalike omavalitsuste korraldada ja pakkuda sotsiaalabi, vältimatut sotsiaalabi ja muud vajalikku abi tagamaks elukoha järgi registreeritud isiku heaolu. Kohalik omavalitsus saaks vähendada sotsiaalvaldkonnas tegutsevate spetsialistide tööjõukulu, kaasates inimestele abi osutamiseks vabatahtlikud. Ja § 17 järgi on kohaliku omavalitsuse korraldada ja osutada sotsiaalteenusena koduteenus. Euroopa Tervise intervjuu uuringus (Eurostat, 2020, lk 67–68) selgus, et koduteenustel saavad oma panuse anda vabatahtlikud, kellel ei ole meditsiinilist haridust või väljaõpet. Nende võimalusteks panustada sotsiaalvaldkonnas vabatahtlikuna saavad olla:

- eakatele või puudega isikutele abi isikliku hügieeni tagamisel;
- toetamine ning abistamine söömisel ning riietumisel;
- abi majapidamistöodel (koristamine, pesu pesemine, triikimine, ravimite meeldetuletus).

Veel ühe võimalusena kohalikes omavalitsustes oma abi pakkuda on vabatahtliku seltsilise projekti kaudu. Inimesi kaasatakse sinna erinevaid võimalusi kasutades. Tehakse reklaami sotsiaalmeedias või kohalikes ajalehtedes. Usalduse küsimuse ning ootuste kaardistamiseks tehakse projekti piirkonna eest vastutava koordinaatori ja vabatahtlikuga individuaalne vestlus. (Paas & Viltrop, 2019, lk 31)

Probleemina, miks kohalikud omavalitsused ei kaasa vabatahtlikke on sotsiaaltöötajate isikliku initsiatiivi puudus leida vabatahtlikke, mis võib olla tingitud teadmatusest valdkonna olemusest. Sellest tulenevalt võib vabatahtliku tegevuse koolitus suurendada sotsiaaltöötajate teadlikkust vabatahtlikega töötamise eelistest, hajutada mõned eelarvamused, mis takistavad neil seda teha, ning anda neile oskused vabatahtlikega töötamisel. (Caduri & Weiss-Gal, 2015, lk 2461) Probleemina saab välja tuua, et Saaremaal tegutsevad mitmeid vabatahtlikke koondavaid ühinguid aga puudub üks koordineeriv üksus, millel oleks kindel andmebaas. See võib ka olla põhjuseks, miks vabatahtlikke tegevuse aktiivsus on kogukondades madal. Inimestel pole vabatahtliku

tegevuse kohta informatsiooni, mis annaks neile teada vajadustest ja võimalustest panustada vabatahtlikuna. (Jõgi, 2016, lk 27)

Sihtasutus Kutsekoda uuris sotsiaaltöö tulevikuvaadet tööjõu ja oskuste vajadustele. Sellest selgus, et sotsiaalvaldkonna töötasu ei ole piisavalt suur ning madal ühiskondlik teadlikkus ei soodusta seda, et inimesed valiks selle eriala. Kaasates sotsiaalvaldkonda panustavad vabatahtlikud, kes on toeks kogukonnas pakutavate teenuste pakkumisel saab vähendada tegevusjuhendajate ning teiste sotsiaaltöötajate tööajakulu. Ühendades omavahel kogukonna ja vabatahtlikud, saavad sellest abi teenusesaajad ning sotsiaalvaldkonnas töötavad inimesed. Erihoolekandeteenuste suunad näevad tulevikus ette, et suurem vastutus langeb kohaliku omavalitsuse tasandile. Mis omakorda loob vajadused kaasata järjest enam vabatahtlikke. (Pihl *et al.*, 2021, lk 19–20) Kohalikus omavalitsuse tasandil koosneb sotsiaaltöö nagu väikestest pusle tükkidest, milleks on vaja teha koostööd kogukonnaga. Oluline on, et pareneks valdkonna üldine teadlikkus, sest siis kasvab inimeste teave pakutavatest võimalustest. Tuleks panustada rohkem ennetustööle ja kaasa minna uuendustega. (Õispuu, 2022, lk 17–19) Geomedia poolt tehtud lõpuraportis, mis uuris kohalike omavalitsuste vabatahtlike initsiatiive ettevõtluskeskkonna arendamisel ja ettevõtluse toetamise suunal tõi välja, et MTÜ Koduvald Kasepää tegi tööharjutusi, et valmistada inimesi ette töötamiseks hoolekande valdkonnas hooldajana (Noorkõiv *et al.*, 2013, lk 34).

Kohaliku omavalitsuse tasandil on väga oluline teada, millised need valdkonnad, kus nähakse kõige enam võimalusi vabatahtlikutel pakkuda oma panus ühiskonna heaolu parendamisesse. Kui need valdkonnad on kaardistatud siis saab tegeleda juba vabatahtlike sihipärasema kaasamisega. Aga selle juures on tähtis, et värbajad oleksid ise motiveeritud vabatahtlikega koos tegutsema. Oluline on leida motiveeritud vabatahtlik ja ning arutelu käigus teha kindlaks see õige sihtrühm või organisatsioon, kus vabatahtliku panus oleks kõige väärtuslikum.

2. UURING VABATAHTLIKE RAKENDAMISE VAJADUSTE JA VÕIMALUSTE KOHTA

2.1. Vabatahtlikust tegevusest Põhja-Pärnumaa vallas

Põhja-Pärnumaa vald loodi 2017. aastal, kui ühinesid omavahel Vändra alev, Vändra vald, Halinga vald ja Tootsi vald. Sellega tekkisid kolm halduskeskust: Vändras, Tootsis ja Pärnu-Jaagupis. (Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus, *s.a.*) Ühinenud valla pindalaks on 1010,1 km² (Europolis, 2019, lk 9). Rahva arv on 01.01.2022. aasta seisuga 7932 inimest. (Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus, 2022)

Põhja-Pärnumaa valla arengukava tegevuskava toob välja, et ei ole eraldatud finantsilisi vahendeid toetamiseks koostööd vabatahtlike päästjatega kogukonna turvalisuse ja kriisideks valmisoleku tagamisel. Samasugune olukord on vabatahtlike või praktikahuviliste kaasamisega sotsiaalvaldkonna olukorra parendamiseks. Puudub finantsiliste vahendite võimekus luua paremad võimalused sotsiaalvaldkonnas panustatavate inimeste väärtustamiseks. (Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030 ja eelarvestrateegia 2022–2025 aastani kinnitamine, 2021, lk 35–36)

Igal aastal tunnustatakse Põhja-Pärnumaa vallas sotsiaalvaldkonnas tegutsevaid inimesi, kes on panustanud ühiskonda viisil, mis on arendanud või parendanud valdkonda. Tunnustusi on võimalik saada alljärgnevate tegvuste eest:

- isik või organisatsioon, kes on parendanud laste ja perede olukorda;
- isik või asutus, kes on teinud midagi, mis on sotsiaaltöö paremaks tagamiseks;
- isik või asutus, kes on edendanud sotsiaaltöövaldkonda;
- isik või asutus, kes on edendanud terviseedenduse valdkonda;
- isik või asutus, kes on edendanud ja/või märkimisväärselt panustanud vabatahtlikuna. (Sotsiaalvaldkonna tunnustusavalduste statuut, 2019)

Tunnustamine on väga oluline igas valdkonnas, sest see annab inimestele motivatsiooni tegutseda ja teha midagi kogukonna heaolu tagamiseks. Siseturvalisuse valdkonnas tasub välja tuua, et 2020. aastal tunnistati parimaks vabatahtlikuks päästekomandoks MTÜ Pärnu-Jaagupi Tuletõrjeselts. Seltsi liikmed panustavad omalt poolt aktiivselt kogukonna elus ja teotahtelisteks partneriteks kohalikule omavalitsusele ja teistele huvigruppidele. Koostöös LEADER-programmiga rajati Pärnu-Jaagupi alevisse kultuuri ja spordipark ning abivajajad võivad alati päästekomandosse hädaolukorra puhul pöörduda. (Siseministerium, *s.a.*) Lisaks on loodud kriisikomisjon, mis aitab Põhja-Pärnumaa valda kriisi- ja eriolukordades. Kriisikomisjoni tööd juhib vallavanem. Eesmärk on tagada valla elanike turvalisus ja jätkata igas olukorras eluks tähtsate teenuste kättesaadavus. (Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus, 2021)

2018. aastal osales Põhja-Pärnumaa vald osales Eesti Külaliikumise Kodukant (2020) poolt algatatud pilootprojekti, kus kaastati vabatahtlike panustama hoolekandeteenustesse. Selle tulemusena osales vabatahtlikuna 273 vabatahtlikku seltsilist ning nad pakkusid tuge 678 inimesele. (Viltrop., *et al*, 2020d, lk 4–6) Vabatahtlikud on ka kaasatud Abitaja teenusega, millega pakutakse vallas elavatele eakatele ja erivajadustega inimestele võimalust üle Eesti telefoni teel suhelda. Kui eakas või erivajadusega inimene tunneb end üksildaselt või vajab mingis küsimuse osas nõus siis on võimalik alati helistada Abitaja liinile ja vabatahtliku vastaja abiga proovida leida enda probleemile või vajadusele lahendus. (Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus, 2020)

Põhja-Pärnumaal tegutseb 2019. aasta oktoobrist vabatahtlikest teotahtelistest naistest koosnev Naiskodukaitse Vändra jaoskond. Kelle tegutsemise eesmärkideks on lisaks organisatsiooniliste väärtuste eest seismisele, laiemalt kogu ühiskonna turvalisemaks muutmisele, toetada kohaliku elu arengut ning teha koostööd valla ning allasutustega. Oma korralduslik panus on antud juba kogukonda ühendavatel üritustel, näiteks kaks korda korraldatud kuuskede põletamine kolmekuningapäeval ning Anname Au kampaania raames korraldatud üritus, millest said kasu nii lapsed, pered, kui ka Eesti ja Ukraina veteranid. (Naiskodukaitse, *s.a.*)

Vabatahtlikuna Põhja-Pärnumaa vallas panustatakse aga kuna vald on veel suhteliselt värskest loodud ning piirkond ulatuslik, siis on vaja veel tööd selle nimel teha, et vabatahtlik töö oleks üks teadlikest võimalustest kogukonnas. Koostöö tegemiseks ja

valdkonna arendamiseks on vaja tagada puuduv finantseering või koostööpartnerid programmide näol ning arendada kogukonna teadmiseid vabatahtlike kaasamise vajadustest ja võimalustest.

2.2. Uuringu metoodika ja valim

Käesolevas lõputöös kasutatakse kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivse uuringu puhul uuritakse intervjueeritavaid neile loomulikus ja mugavas keskkonnas ning vastavalt vastajate eelnevatele kogemustele mõtestatakse lahti vastuseid (Laherand, 2008, lk 17).

Selleks, et mõista probleemi erinevaid vaatenurki tuleb kvalitatiivse uurimisviisi puhul uurida respondentide sügavamaid ja isiklikumaid arusaamu töö eesmärgiga seotud aspektides. Metoodika eesmärk on keskenduda subjektiivsusele ning ei baseeruta numbrilistel näitajatel. (Queirós *et al.*, 2017, lk 370) Moriarty (2011, lk 1) toob välja, et kvalitatiivsed uuringud on kasutuses mitmesugustes valdkondades ning positiivsed tulemused on olnud samuti sotsiaalvaldkonnas tehtud kvalitatiivsetel uuringutel. Eelmainitust lähtuvalt kasutati uuringu läbiviimiseks kvalitatiivset meetodit, kuna sooviti teada saada inimeste isiklikel kogemustel ja arvamustel põhinevat informatsiooni ning arvamusi.

Andmekogumise meetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Sotsiaaltöö spetsialistidelt võib teemade kohta avatud lõpuga küsimusi küsides lisanduda aspekte, mida küsimustes ei pruugigi kajastuda ning valitud meetodist tulenevalt on võimalik vajadusel küsida täpsustavaid lisaküsimusi või selgitusi. (Õunapuu, 2014, lk 172) Andmekogumise meetodiks on poolstruktureeritud intervjuu mõistmaks, kas vabatahtlike kaasamisel oleks abi toetamiseks sotsiaalvaldkonnas töötavate spetsialistide tööd. Poolstruktureeritud intervjuu aluseks olevate küsimuste koostamisel (vt lisa 1) lähtus töö autor lõputöö eesmärgist, uurimisküsimustest ja lõputöö teooria peatükis käsitletud teemadest. Intervjuu küsimustikku koostades toetuti töö teoreetilises osas kajastatud teaduslikele allikatele Jõgi (2016); Sillah (2016); Lough, 2017; Flood, (2016); Hinsberg jt (2012); Kahm (2020); Alfes *et al* (2017); Antoini & Sabatini, (2015); Fallon & Rice (2015); Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (1993); Leoma & Ungro (2021); Paas & Viltrop (2019).

Enne intervjuerima asumist viis lõputöö autor märtsi lõpus läbi pilootintervjuu, et leida küsimustikus võimalikud kitsaskohad. Vastajaks paluti tuttav teises vallas töötav sotsiaalasutusejuht, kellel oli kogemust kohaliku omavalitsuse tasandil ning sotsiaalasutuse juhtimisega. Küsimustes muudeti veidi ülesehitust ja kustutati mitte vajalikku infot andvad aspektid.

Õunapuu (2014, lk 143) toob veel välja, et kvalitatiivse uuringu puhul on respondendid valitud ettekavatsetult ja kindlate tunnuste alusel, mitte juhusliku valimit kasutades. Valimi puhul oli oluline, et valitud oleksid sotsiaalvaldkonnas kogemust omavad juhid, kellel oleks vajadused ja võimalused kaasata vabatahtlikke.

Käesoleva lõputöö uuringu valimiks oli lõputöö eesmärgist lähtuvalt seitse sotsiaalvaldkonna asutuste juhti ning valimis osalesid asutused valla erinevatest piirkondadest. Nende isiklikud kogemused ja arvamused antud valdkonnas annavad vajaliku ülevaate vabatahtlikust tööst Põhja-Pärnumaa vallas. Respondentideni jõuti e-kirja teel, helistades ja isiklikult kohtudes tutvustades oma lõputöö eesmärki. Intervjuukava küsimused koostas töö autor *Microsoft Wordi* tekstidokumendina ning saatis soovijatele eelnevalt tutvumiseks. Kuna Põhja-Pärnumaa vald on territooriumilt suur siis oli eesmärgiks kindlasti saada intervjuerida juhte igast suuremast valla piirkonnast. Intervjuud toimusid ajavahemikul 4.04.2022–14.04.2022, arvestades kõikide respondentide poolt valitud kellaaegasid ja asukohti. Tagamaks vastajatele võimalikult loomulik ning meelepärane keskkond. Kohtumist alustas lõputöö autor enda tutvustamisega ning küsis luba kohtumise salvestamiseks. Et vastaja oleks teadlik, milline on lõputöö eesmärk siis autor selgitas seda enne intervjuuga alustamist. Lisaks selgitati respondentidele, et intervjuu on anonüümne. Intervjuud salvestati mobiiltelefonis oleva helisalvestajaga. Intervjuud kestsid ajavahemikus 25 minutist kuni 45 minutini. Peale intervjuude läbiviimist transkribeeriti helifailid käsitsi tekstifailiks.

Andmeanalüüsimeetodiks valiti kvalitatiivne sisuanalüüs, kuna vastuseid tõlgendati ja grupeeriti sarnaste teemade kaupa (Laherand, 2008, lk 290). Anonüümsuse tagamiseks lõputöö analüüsi osas on valimis osalejad kodeeritud numbriliselt ning tähistatud vastavalt J1, J2, J3 jne. Uurimistulemuste kirjeldamisel kasutatakse tsitaate intervjuudest.

2.3. Uurimistulemuste analüüs

2.3.1. Üldine info intervjueeritavate kohta

Selleks, et mõista valla erinevatest piirkondadest kaasatud sotsiaalvaldkonna tegevustes kaasamõtlejaid juhte ning mõista nende arvamusi ning eelnevat kogemust. Tuli teada saada nende kohta käiv üldine info. Vastajatest kõige noorem oli 31-aastane ja kõige vanem 60-aastane. Respondentide tööstaaž varieerus alates mõnest kuust kuni 12 aastani. Keskmine töötatud aastate staaž oli kuus aastat. Mis on autori arvates juba piisav, et võtta arvesse nende arvamusi ja kogemusi antud töökohtadel.

Koolitustel, mis annavad oskused ja teadmised vabatahtlike kaasamiseks ning motiveerimiseks olid osalenud kaks asutuse juhti. Need jäid küll vastajate sõnul umbes viie aasta tagusesse aega. (J4, J6). Respondent kirjeldab:

/.../ Koolitused, mis on toimunud siis läbi Eesti Punase Risti. See oli vabatahtlike liikumise selline algusaeg. Siis hakati vabatahtlikke koondama ja väljaõpetama. Aga kuna oli vaja hakata tegema vabatahtlikega aruandeid siis ei soovinud seda need vabatahtlikud, kellele meie pakkusime olla vabatahtlikud. Ja siis see viis meilt viimased vabatahtlikud. (J4)

Kaks vastajat (J3, J7) tõid välja, et olid osalenud tavalistel koolitustel, mis aitavad motiveerida töötajaid ja samasuguseid oskuseid saab kasutada sotsiaalvaldkonnas panustavate vabatahtlikega. Üks vastajatest (J1) tõi välja, et tal oli väiksel määral võimalus saada üldised vabatahtlikku tööga seonduvad teemad bakalaureuse ja magistriõppest. Respondentidest kaks (J2, J5) mainisid, et pole osalenud koolitustel, mis annaksid oskused ja teadmised vabatahtlike kaasamiseks ning motiveerimiseks.

Enda igapäevatöö kõrvalt tegid vabatahtlikku tööd viis vastajat. Neli neist (J1, J4, J6, J7) panustas sotsiaalvaldkonnas enamasti eakate külaelanike heaolu parendamisesse, viies vastavalt vajadusele apteegist ravimeid, poest toidukaupa, aidates puid või vett tuppa tassida. Lisaks panustas üks vastajatest (J6) taaskasutuses, vahendades riideid ja mööblit abivajajatele. Üks respondent (J7) tõi veel välja, et on vastavalt ajalisele võimalusele ühele väikesele lapsele vabatahtlikult tugiisikuks. Viies vastaja (J3) panustab regulaarselt spordivaldkonnas. Tal on meditsiini alased teadmised, millega annab nõu, kuidas vabaneda lihaspingetest, kuidas toimida vigastuse ajal, millisel viisil

vigastusest välja tulla, kuidas ennetada vigastust ning aitab ka kinesioteipimisega. Kaks respondenti (J2, J5) mainisid, et ei panusta vabatahtlikuna.

Põhjused, mis motiveerivad siis tegema vabatahtliku tööd olid viiel juhul, et see tekitab hea tunde, kui saad kedagi aidata ja näed, et sinust on kellelegi kasu ja sa oled kellelegi väljalik. „Selline talupoja tarkus- Ma teen seda, mida ma tahan, et minule tehakse!“ (J1).

Kuna kaks vastajat (J2, J5) ei panustanud vabatahtlikuna, siis uuriti millistel tingimustel nad oleks nõus tegema vabatahtlikku tööd. Üks vastaja (J2) tõi välja, et kui oleks rohkem aega ning teine (J5) panustaks siis, kui selline võimalus avaneks tal kodu lähedal.

Asutuste juhid olid enam jaolt kokku puutunud vabatahtliku tööga. Viiel juhul tegid vastajad ise samuti vastavalt võimalustele vabatahtliku tööd või tegevust. Respondentide koolitusalsed väljavaated olid kas olematud või jäid viie aasta tagusesse aega, kus vabatahtlikkus oli alles lapsekingades.

2.3.2. Juhtide teadlikkus vabatahtlikust sotsiaaltööst

Oluline on mõista juhtide teadlikkust vabatahtlikkust sotsiaaltööst. Selleks küsiti uuringus osalejate käest, et kes on nende arvates vabatahtlik ja kõik vastajad tõid üheselt välja, et vabatahtlik on see inimene, kes on nõus ilma tasuta panustama oma aega, et teha midagi kasulikku kellegi või millegi heaks. Küll tõi üks vastaja (J1) lisaks veel välja, et vabatahtlik võib saada oma olemasolevate kulude kompenseerimist aga ei saa tasu oma panustatud aja eest.

Intervjuu käigus küsiti, et mida tähendab nende jaoks vabatahtlik tegevus või töö ja kuidas vabatahtlik sotsiaaltöö sellest erineb. Neljal juhul (J1, J2, J3, J5) toodi välja, et see otseselt ei eristugi, kuna põhimõtted ja raamistik jäävad samaks. Üks vastaja selgitas, et: “Vabatahtliku töö valdkonnad erinevad. Vabatahtlikku tööd saab teha väga erinevates sfäärides ja sellest muutub ka tehtava töö iseloom“ (J7). Ning üks juhtidest (J6) tõi välja, et vabatahtlik sotsiaaltöö on ikka otseselt töö inimestega. Üks asi on asju muretseda või neid komplekteerida aga teine on teha otsekontaktis inimestega tööd.

Ühe respondendi (J4) sõnul võib vabatahtlikku tööd igasugust olla. Aga vabatahtlik sotsiaaltöö eristub ikka täielikult sest, et sotsiaaltöö tähendab tööd inimestega või nende aitamisega. Tuleb tunda huvi selle inimese vastu, või õppida sotsiaalvaldkonnas abivajavat inimest tundma. Asutuse näitel, kui minna sinna klientidega lihtsalt vestlema, aega veetma, mängima siis see on nagu üks osa aga kui minna temaga õue jalutama siis on vaja teada juba tema vajadusi. Vabatahtlik sotsiaaltöö nõuab juba rohkemat teadlikkust aidatava suhtes.

Vabatahtlikku sotsiaaltöö vajalikkust uurides selgus, et kõik vastajad peavad vabatahtlikku sotsiaaltööd vajalikuks ja vabatahtlik annaks palju erinevat lisaväärtust aga selleks, et see toimiks on vaja veel palju teha. Tuues välja kaks olulist aspekti siis üks vastaja kirjeldas olukorda järgmiselt:

././ Vabatahtlik abistaks meie asutuses sellisel viisil, et tuleks ja aitaks vanadel inimestel aega sisustada ning nendega suhelda. Meie asutuses on küll inimesed tööl aga füüsiliselt ei suuda ikka individuaalselt igapäevaselt kõikide klientide jaoks olla. Sõltuvalt vanusest või puudest on inimestel erinevad vajadused. /.../ Vabatahtlik annaks palju lisaväärtust. (J5)

Ja teise respondendi arvamus vabatahtlikku tegevuse vajaduse kohta:

Eestis ei ole kahjuks vabatahtlikkus väga arenenud sotsiaaltöö valdkonnas. Küll meil on Eestis kaks organisatsiooni, keda me võime näiteks tuua on vabatahtlikult tegutsevad abipolitsei ja vabatahtlik pääste. Nendes organisatsioonides on regulaarne vabatahtlikkus hästi läbimõeldud, arendatud ja riigi poolt tagatud rahastamismudel. /.../ Vabatahtliku sotsiaaltöö puhul tuleks leida ka särasilmised eestvedajad, kellel oleks vajalikud teadmised, et see sarnaselt toimima panna /.../ (J1)

Uuringus paluti selgitada, kuidas vabatahtlik sotsiaaltöö võiks vastajate igapäevatööd toetada. Selgus, et kõik seitse vastajat ütlesid, et vabatahtlikud oleksid vajalikud sotsiaalvaldkonnas. Kas vabatahtliku nende enda igapäevatööd aitaksid juhtidena parendada aga kogukonna ja asutuste põhiselt oleks see lisaväärtus. Nelja vastaja (J5, J4, J6, J2) arvates aitaksid vabatahtlikud sellega, kui nad abistaksid asutuste kliente ratastooliga jalutamisel, üritustele saatmisel, individuaalselt suheldes ja raamatuid või ajalehti ette lugedes. Ühel juhul (7) toodi välja, et eriti hinnas oleksid meessoost

vabatahtlikud, kes räägiks „meestejuttu“, kuna kõik asutuse töötajad on naissoost. Ning teine vastaja (J2) selgitas, et vabatahtlike olemasolul saaks taaskasutus olla rohkem avatud. Kolmandal juhul (J5) lisati, et noored tudengid „jututajad“, võiksid tulla hoolekandeesutustesse eakatega vestlema. Üks vastaja selgitab:

Sotsiaaltöö on töö inimestega ja kui kaasata sellesse vabatahtlikke ning kogukonda siis see oleks hindamatu ressurss. Sest sotsiaaltöö tähendabki seda, et inimese jaoks peab alati aega olema. Nende pisikeste detailide ja tegevuste jaoks, mida tihti sotsiaalvaldkonnas töötavatel spetsialistidel kahjuks ei ole /.../.

(J1)

Uurides, kas vastajatel on tulnud ette vajadus oma töös kaasata vabatahtlikke siis taaskord kõik seitse vastajat tõid välja, et on olnud vajadus kaasata vabatahtlikke. On selleks siis vabatahtlike kaasamise vajadus heakorratöödel, „meestejuttude“ ja raskemate tööde tegemisel, ratastooliga klientide liikuma saamisel, kriisisituatsioonide lahendamisel (töötajate haigestumine covid-19 vms), info vahendamisel või ürituste paremaks läbiviimiseks kaasamisega. Aga kõik nad on olnud mitte ametlikud vabatahtlikud. Pigem oma tutvusringkonnast kaasatud vabatahtlikud inimesed.

Intervjuu käigus küsiti vastajatelt, kuidas nad hindavad vabatahtlike kaasamist Põhja-Pärnumaa vallas viimase nelja aasta jooksul. Ning vastustest selgus, et kindlasti on suur mõjutus olnud covid-19 pandeemial, sest sellel ajal pole tavaolukorras saanud inimesi kaasata väljastpoolt asutust. Kolmel juhul (J2, J5, J7) ei osanud respondendid seda üldse hinnata, kuna nad pole, kas kohalikud või neil puudus vastav kogemus või info. Ja kahel juhul (J4, J6) olid respondendid kuulnud või näinud reklaame valla lehes, valla kodulehel või sotsiaalmeedias. Aga nende asutusse polnud läbi nende üleskutsete vabatahtlikke tulnud.

Ühel juhul tõi respondent välja oma arvamuse, et vabatahtlike on viimase nelja aasta jooksul kaasatud:

Kehvasti. Me küll osaleme projektis „Vabatahtlike seltsiliste kaasamine hoolekandesüsteemi“ mis toimub meil koostöös Eesti Külaliikumine Kodukandiga. See projekt saab meilt vähe tähelepanu. Me tegeleme asjadega, mis karjuvad hetkeliselt sotsiaalvaldkonnas rohkem. On selleks siis covid-19, energiatoetuste või Ukraina sõjapõgenike kriis. Kahjuks meil ei ole olnud ajalist

ressurssi sellesse väga palju panustada. Me ei tegele sellega teadlikult ja intensiivselt. Mureks on ülekoormus aga ma loodan ühiskond ise ja sotsiaalvaldkond tulevikus areneb selles suunas ning kasutab ära seda vabatahtlike ressursi. Aga see eeldab teadlikku tööd ja ühiskonnas aja edasi andmist. Praegu pole meie ühiskond veel sellel kõrgusel aga küll me jõuame kunagi sinnani. (J1)

Teine vastaja selgitas oma arvamust, seoses vabatahtlike kaasamisega:

Kindlasti saab paremini vabatahtlike kaasata, kui oleks organiseeritum tegevus vabatahtlike kaasamiseks. /.../ Aga spordis ikka kaasatakse. Suuremad ja muidugi ka väiksemad üritused saavad tänu vabatahtlike abiga veel paremini ja efektiivsemalt toimuda. Kuigi ühtset süsteemi vabatahtlike kaasamiseks pole vallas loodud. (J3)

Kokkuvõtteks olid respondendid küll teadlikud vabatahtliku sotsiaaltöö olemusest, aga selleks, et see Põhja-Pärnumaa piirkonnas saaks toimima hakata on vaja teha kohalikus omavalitsuses korrekture, sest just kohaliku omavalitsuse tasandil saab otsuste osas midagi muuta. Oluline oleks muuta kommunikatsiooni valdkonnas tingimusi, et oleks kindel inimene, organisatsioon või süsteem, mis aitaks kaasata efektiivsemalt vabatahtlike. Selleks, et vabatahtlike saaks sotsiaalvaldkonda või üldse teistesse valdkondadesse kaasama hakata on vaja teha palju tööd teadlikkuse tõstmiseks.

2.3.3. Vabatahtlike kaasamine ja koostöövõrgustik

Peale vabatahtlikkusega seotud küsimusi uuriti respondentidelt, millises sotsiaaltöö valdkonnas on enam vaja vabatahtlike kaasata. Neli vastajatest (J1, J3, J6, J7) tõid välja, et nad ei valikski ühtegi kindlat sihtgruppi. „Iga sihtgrupp nii eakad, noored, lapsed, puudega inimesed oma erinevad arengu ülesanded, omad erinevad vajadused. See vabatahtlike kaasamine on võimalik ja vajalik iga sihtgrupi puhul“. (J1) Ülejäänud kolm vastajat (J2, J4, J5) tõid välja, erinevaid arusaamu. Üks nendest ütles, et kõige enam vajaks vabatahtlike kaasamist puudega inimesed, sest nad pole ise võimelised kõike tegema, mille osas nad motiveerimist ja abi vajavad. (J4)

Üks vastaja (J2) valis sihtgruppide seast välja just eakad. Tema arvates vajavad eakad kõige rohkem just individuaalsel suhtlemisel toetust, eriti need kellel puuduvad lähedased.

J5 tõi välja, keerulised noored, kellel on raske teisega koos toimetada:

.../ Raketele teismelistele noortele pakkuda, midagi mis neid huvitaks. Noortel on tavaliselt suur tähelepanu vajadus. Oleks vaja kedagi, kes suudaks neid panna kuulama ja samas ka probleeme endast välja rääkima. Et nad saaksid end tühjaks rääkida, ning vabatahtlik saaks neid vajadusel suunata olenevalt siis abivajadusest.

Autor leiab, et kui need noored saaksid oma muredele lahendused siis oleksid nemad potentsiaalsed vabatahtlikud, keda saaks kaasata erinevatesse tegevustesse. Võib-olla mitte just asutuse põhiselt eakatega tegelemisel aga näiteks hoolekandeaasutuste aedades heakorratöödel, mis annavad jälle omakorda eakatele meeldiva emotsiooni vaadata, kuidas noored panustavad nende heaolu jaoks.

Koostöövõrgustiku mõistmiseks vabatahtlike organisatsioonidega küsiti vastajatelt, milliste vabatahtlike organisatsioonidega on neil olnud kokkupuuteid. Kuuel vastajal (J1, J2, J3, J4, J6, J7) oli kokkupuuteid Eesti Punase Ristiga. Kolmel vastajal (J1, J3, J6) neist oli kokkupuude seoses Ukraina sõjapõgenike kriisiga. Lisaks kahel (J4, J6) hõlmas see kokkupuude Eesti Punase Risti koolitustel osalemist ja üks vastaja (J2) tõi välja, et Eesti Punase Risti kaudu sai nende asutus hügieenivahendeid. Sarnaselt nagu Eesti Punase Ristiga oli ka MTÜ Pagulasabiga kolmel vastajal (J1, J3, J6) kokkupuude seoses elupindade kaardistamisega Ukraina sõjapõgenike jaoks. Kaks vastajat (J1, J3) tõi veel välja valla MTÜde, külaseltside, Eesti Külaliikumine Kodukandiga ühised projektid ning abipolitseinikute ja vabatahtliku päästega koostöö tegemise. Üks respondentidest rääkis:

.../ Vabatahtlik pääste ja abipolitseinikud on tavapärased sotsiaaltöö valdkonna püsipartnerid. On läbimõelnud ühiseid projekte näiteks vabatahtliku päästega Pärnu-Jaagupi piirkonnas .../ Vabatahtlik pääste ei ole kaasatud, küll regulaarsetele tuleohtlikele kodukülastustele. Aga samas on nad ka olnud vastavalt vajadusele kaasatud kodukülastustele .../ (J1)

Üks vastaja (J2) tõi välja, et tehakse kaks korda kuus koostööd toidupangaga. Ollakse vahendajad, tuuakse Pärnust ja jagatakse valla poolt ette antud nimekirja alusel abivajajatele. Ühel vastajal (J5) ei olnud ühtegi kokkupuudet vabatahtlike organisatsioonidega.

Autor küsis valimisse kuulunud respondentidelt, milline võiks olla kohaliku omavalitsuse tasandil korraldatud vabatahtlike tegevus, sealhulgas vabatahtlik sotsiaaltöö. Vastanud juhid tõi välja, et see on hetkel veel korralikult läbimõttlemata ning vajaks muudatusi. Viis vastajat (J1, J2, J3, J4, J7) mainisid, et kommunikatsioon vajaks eestvedajat, kes seda koordineeriks või ühtset infovälja. Ning kogu valdkond vajaks suuremal määral kohaliku omavalitsuse ja kogukonna tähelepanu.

„Seda peaks tervikuna rohkem läbi mõtlema. Kui täna oleks sellele küsimusele vastus siis toimiks see kohalikus omavalitsuses väga hästi. Kuna ajaliselt ei ole võimalik olnud vabatahtlike kaasamise nii palju panustada siis see on ka teema, mis on etappide kaupa läbi käimata. /.../“ (J1).

Omapoolsete muudatuste tegemiseks tõi J3 välja:

Vajalik oleks selline ühtne veebiplatvorm, kus vabatahtlikul oleks võimalik endast märku anda ja valida endale sobivad valdkonnad, kus soovitakse panustada. See platvorm peaks olema kõigile kättesaadav igal ajal. Kogu see kommunikatsioon saaks hakata läbi selle platvormi toimuma ja poleks vaja otseselt konkreetset inimest sellega koguaeg toimetama. Vaid see vajaks aegajalt kaasajastamist ja isikuandmete uuendamist.

Kokkuvõtteks vabatahtlike kaasamine on sotsiaaltöö praktikas kindlasti väga vajalik. Vastajate sõnul, ei osanud nad otseselt mingit kindlat sihtgruppi valida, sest kõigil sotsiaalvaldkonna abivajajatel on omad vajadused. Koostöö võimalusi on tehtud erinevate vabatahtlike organisatsioonidega ja vajadusel panustatakse kiirete kriisiolukordade lahendamisesse, kui ka oma asutuse siseselt hügieenitarbeid, toiduabi koordineerides ning koolitusi saades. Et vabatahtlikkus saaks paremini toimima hakata on vaja arendada kommunikatsiooni valdkonda.

2.3.4. Peamised probleemid ja võimalused seoses vabatahtlikku sotsiaaltöoga

Kolmas oluline teema, mis vajab välja toomist on peamised probleemid ja võimalused seoses vabatahtlikku sotsiaaltöoga. Selleks küsis lõputöö autor vastajate käest, millised on peamised probleemid vabatahtlike leidmisel ja kaasamisel. Ning kui varem polnud olnud taolist kogemust siis, millised võiksid olla peamised probleemid.

Enamik respondente kirjeldas erinevaid probleeme. Aga peamine, mis selgus oli, et sotsiaalvaldkonnas abi pakkuvad vabatahtlikud ei tea päris täpselt, mida selles valdkonnas panustamine tähendab. Neli vastajat (J1, J2, J4, J5) tõid välja usaldusküsimuse ning stressi taluvuse ning isiksuseomaduste vajalikkuse. Vabatahtlik peab olema empaatiavõimega, sest sotsiaalvaldkonna abivajajad vajavad vajavad seda. Vabatahtlikud peavad oskama arvestada inimeste eripäradega. Kahel juhul (J2, J4) toodi vabatahtliku leidmise puhul välja, et probleemiks on see, et päevasel ajal töötaval inimesel on keeruline vabatahtlikuna panustada. Hoolekandeesutustes on aktiivsem aeg just päeval. „Peamine mure ongi, et üldine teadlikkus on ühiskonnas vabatahtlikkust tööst ja tegevusest on veel vähene“ (J3). Lisaks toob üks juht veel välja, et „Selliseid missioonitundega inimesi on suhteliselt raske leida“ (J7). Ühe respondendi arvates:

/.../ Need inimesed, kes kasutavad vabatahtlikke abi peavad olema kaitstud nii oma delikaatsete andmete kui ka varalise poole pealt. See vabatahtlik peab olema kontrollitud taustaga isik, eriti kui kohalik omavalitsus vahendab sellist tegevust. Sest abisaaja eeldab, et kohalik omavalitsus on see filter, kes kaitseb teda halbade kogemuste eest sellel hetkel /.../ (J1)

Vajadused lisateadmiseid saada koolituste ja programmide näol hindas viis vastajat (J1, J3, J4, J5, J7), et koolitused on alati kasulikud ja vajalikud. Eriti sooviti teadmisi saada järgnevatel teemadel: arendada ühiskonna ja eriti kogukonna teadlikkust vabatahtlikkusest, kuidas leida maapiirkonnas vabatahtlikke, mis motiveerib vabatahtlikke ning toodi ka välja, et kui tegeleda teadlikult vabatahtlikkuse arendamisega ja kaasamisega siis see eeldab sellesse süvenemist, uute teadmiste omandamist, et seda protsessi käima panna. Kaks respondenti (J2, J6) tõid välja, et neil on vastavalt nende asutuse vajadusi arvestades olemas teadmised, kuidas vabatahtlike, leida ja kaasata ning motiveerida.

Intervjuudes selgus, et vabatahtlikud, kes tulevad sotsiaalvaldkonnas vabatahtlikuna abi pakkuma peaksid kuue respondendi (J1, J3, J4, J5, J6, J7) arvates tegema endale selgeks, millisesse asutusse või millisele sihtgrupile nad tuge ja abi pakkuda soovivad. Vabatahtlik peab teadma, mis asi on vabatahtlikkus, sest kõigil peavad olema ühesugused arusaamad sellele protsessile. Vabatahtlikud peaks jagama ja mõistma selliseid väärtushinnanguid, mis sobiksid sotsiaalasutustesse. Lisaks tõid samad kuus (J1, J3, J4, J5, J6, J7) vastajat välja, et neid eelteadmiseid saab kiirelt asutuses töötavate inimeste poolt edasi anda ning selleks pole vaja pikka protsessi. Üks respondendi sõnul: „Otseselt mingeid eelteadmiseid ole vaja aga tahe peab olema. Teadmised tulevad töö käigus ja kedagi alguses kuskile üksinda ei saadeta või jäeta /.../“ (J2)

Selgitades välja, kas kohaliku omavalitsuse tasandil tegutsev koordinaator või kontaktisik aitaks leevendada probleemi vabatahtlikke kaasamisel. Ütlesid kaks vastajat (J5, J7), et selline inimene aitaks parendada olukorda, sest siis oleks kindel inimene kellega ühendust võtta. Neli respondenti (J1, J2, J3, J6) tõid välja, et otseselt uut ametikohta poleks vaja luua kohalikku omavalitsusse. Antud tööülesanded saaks jagada kohalike MTÜde, sotsiaaltööspsialistide, piirkonna koordinaatoriga. Respondent J3 avaldas oma mõttekäigu:

/.../ „Tänasel puhul tegeleb mõni ametnik sellega oma töö kõrvalt ja kuna puudub ajaline ressurss siis sellel ei ole terviklikku lähedust. Iga asjasse puudutatud isik teeb seda omamoodi ja pikas perspektiivis see ei toimi“.

Selleks pakkus ta ka välja veebiplatvormi, kus poleks vaja otseselt inimressurssi. Ning poleks kaasatud palju erinevaid inimesi, kellel on omad tõekspidamised. Autori arvates on see samuti üsna hea mõte, sest ühiskond liigub sinna poole, et kasutatakse järjest enam tehnoloogiavahendeid. Üks vastaja (J4) ei osanud sellele küsimusele vastata.

Selgitades välja, milline sihtgrupp seab kõige keerulisemad nõudmised vabatahtlike kaasamiseks selgus, et kolm vastajat (J2, J4, J6) tõid välja eakad. Lisati, et erinevad kaasuvad haigused (diabeet, dementsus jne) muudab nendega tegelemise keerukaks. Respondent selgitas oma arvamust:

/.../ Eakad sellepärast, et nad on kinnised ja nendeni jõudmisega läheb kõige kauem aega. Eakad on jäänud tahaplaanile. Teiste sihtgruppide elu parendamiseks on juba palju tehtud. /.../ Ja kui puuduvad ka veel lähedased, siis neil pole kellegagi suhelda ja oma mõtteid vahetada. (J6)

Teisena selgus kahe vastaja (J5, J7) puhul, et rasked noored seavad keerulised nõudmised, kuna nendeni on raske jõuda. Üks vastaja (J3) arvas, et keeruline on just puudega inimestega, kuna inimeste teadlikkus on nende osas madal ja ei teata, kuidas nendega suhelda ja oma abi pakkuda. Üks respondent tõi veel välja, et:

Siin ma ei tahaks tuua välja ühtegi sihtgruppi eraldi. Esimene emotsioon ütleb jälle puudega inimesed, siis ma mõtlen jällegi, et miks mitte keerulised noored, miks mitte katkised lapsed, miks mitte eakad. Igas sihtgrupis võivad olla need isikud, kellel on keerulised nõudmised. (J1)

Uuringus osalejate käest küsiti, et millisel viisil saaks kohalik omavalitsus toetada sotsiaalvaldkonnas vabatahtlike kaasamist ja motiveerimist. Kõik seitse vastajat tõi välja, et tunnustamine on väga oluline motiveerimise osa ning vastavalt vajadustele kaugemalt tulevatele vabatahtlikele sõidukompensatsioon. Üks respondent (J7) selgitas veel, et tutvustustööga vabatahtliku töö valdkonnas võiks alustada koolide vanemate õpilaste seas, et muuta meie vallas elavad noored teadlikumaks. Kahe respondendi (J1, J3) poolt toodi välja mõttekäigud seoses vabatahtlike kaasamise ja motiveerimisega kohaliku omavalitsuse tasandil. Üks vastaja rääkis:

Kohalik omavalitsus saaks motiveerida ja näidata eeskuju algatustega. Tõsta kogukonna teadlikkust eakate, puudega inimeste, noorte ja laste toetamise ja abistamise vajalikkusest. Näiteks toimus 15.04.2022 Naiskodukaitsse Vändra jaoskonna poolt korraldatud aga koostööna valla allasutusega laste üritus, mis oli suunatud toetamiseks Eesti ja Ukraina veterane. Ürituse kontseptsioon seisnes selles, et suuremas osas ürituse korraldasid vabatahtlikud naiskodukaitsjad, kaitseliitlased ja kodutütred /.../ Lisaks tuleks läbi kohaliku omavalitsuse sotsiaalmeedia ja infokanalite (Vallal Teataja, koduleht, teadete tahvlid jne) reklaamida MTÜ vabatahtlike kaasamise võimalusi. Korraldada asjaosalistega infopäevi, ümarlaudaid, ning koosloomepäevasid. Ja kogukonda saaks kaasata ideekorjetel. Nii tunneks kogukond end samuti kaasatuna. (J3)

Teine respondent selgitas, oma mõtteid seoses vabatahtlike kaasamise ja motiveerimisega kohaliku omavalitsuse tasandil:

Kohalik omavalitsus on selleks võtmetegur, sest sotsiaalvaldkond ongi reguleeritud läbi kohaliku omavalitsuse. Puhas avalik huvi. Läbi erasektori pole otsustustasandil suurt midagi korraldatud. Kui kohaliku omavalitsuse prioriteet

on heas mõttes ära kasutada oma kohalikku kogukonda, kaasata oma kohalikku elanikkonda, pakkuda neile teadliku võimalusena vabatahtlikku töö läbiviimist siis see on kahtlemata üks ja määrav tegur /.../ (J1)

Intervjueeritavate käest uuriti, kas ja milliseid muudatusi vajaks sotsiaalvaldkonna tunnustusavalduste statuut. Siis kolm vastajat (J5, J6, J7) polnud üldse kursis sellise statuudi olemasoluga või see oli neile näidates mitte midagi ütlev ning segane. Kaks respondenti (J2, J4) tõid näiteid, et vabatahtlikke võiks tunnustada ajalõikelise märkamise näol, et keegi on teinud kolm või viis aastat vabatahtlikku tööd või tänuüritusi võiks isegi rohkem olla. Tuleks rohkem inimesti märgata ja tunnustada.

Kaks respondenti (J1, J3) selgitasid, et antud Sotsiaalvaldkonna tunnustusavalduste statuut vajaks ülevaatamist ja kaasajastamist. Ühe vastaja arvates: „See statuut on loodud valdade ühinemise ajal. Nii-öelda toores alles. Me näeme ise ka, et see ei ole veel juurdunud, kõik sellised väärtushinnangud võtavad aega. See statuut on küll olemas aga vajaks paremini lahti kirjutamist ja üheselt mõistetavaks kõigile valla elanikele“ (J1).

Teine respondent avaldas oma mõtteid seoses Sotsiaalvaldkonna tunnustusavalduste statuudi muudatuste tegemisega:

/.../ Tuleks näiteks lahti kirjutada, et aasta vabatahtlik ei tähenda ainult ühte isikut. Vaid näiteks tunnustuse saajaks võib olla ka organisatsioon, ühing, seltsing või tuleks tunnustada kõiki inimesi, kes on oma aega panustanud vabatahtlikku tegevusse. Sest valdkond vajab arendamist ning vabatahtlikud motiveerimist. (J3)

Pakkudes uuringus osalejatele võimaluse veel teemasid välja tuua seoses vabatahtliku sotsiaaltöoga Põhja-Pärnumaa vallas siis mainiti erinevaid teemasid: kevadel ja sügisel oleks hea kaasata vabatahtlikke, kes aitaksid sotsiaalasutuste hoovide heakorratöödel, vabatahtlik töö sobiks noorema poolsele üksikule pensionärile, kes leiaks läbi selle ka endale väljundi olla ühiskonnale veel oma elukogemusega kasulik, võiks lõimida omavahel kogukonda, organisatsioonid ja asutused võiksid teha omavahel koostööd (lapsed tuleks eakatega piparkooke kaunistama, neile esinema vms). Ühiskonnas tuleks rääkida rohkem vabatahtlike vajadustest ja võimalustest. Üks vastaja lisas veel:

See on ressurss, mida ei ole sihipäraselt ära kasutatud. Aega ei ole aga aega ei ole kunagi, kui seda enda jaoks ei võta. See nõuab teadlikult prioriteetide seadmist ja nüüd me tegeleme sellega ning teeme teadlikud sammud selle valdkonna arengule kaasa aitamiseks. Välismaal on teadlikult moodustatud süsteem, kõigil on oma turvalisuse garantiid, kokkulepped ja kõik on ühises inforuumis. (J1)

Intervjuude põhjal saab öelda, et oma kogemustele tuginedes peavad respondendid vabatahtlikust oluliseks. Ja see on kahtlemata üks lisaväärtus sotsiaalvaldkonnas ning vajalik ka teistes valdkondades. Aga, et see kohaliku omavalitsuse tasandil toimima saaks, on vaja sellega teadlikult tegelema hakata. Ülevaatamist ja täiustamist vajab Sotsiaalvaldkonnas tunnustusavalduste statuut. Vabatahtlik töö on kasutamata ressurss, millele tuleks hakata rohkem tähelepanu pöörama.

2.4. Arutelu, järeldused ja ettepanekud

Selles peatükis tehakse uurimistulemuste kohta järeldused ning toetudes teoorias osas väljatoodud allikatele ja võrreldakse neid tulemusi omavahel. Lisaks vastatakse lõputöö alguses püstitatud kahele uurimisküsimusele ning tehakse ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla sotsiaalosakonnale vabatahtlike paremaks kaasamiseks ja rakendamiseks.

Esimeseks uurimisküsimuseks oli, milline on vabatahtlike kaasatus Põhja-Pärnumaa vallas viimasel nelja aasta jooksul. Cuthill & Warburton (2005, lk 110) ja Gramber & Vutt (2005, lk 180) toovad oma uuringutes välja, et heatahtlikud ja aktiivsed vabatahtlikud aitavad kaasa stabiilselt toimivate kogukondade loomisele. Käesolevas uuringus selgus, et kõik respondendid pidasid vabatahtlikku sotsiaaltööd kahtlemata vajalikuks ja vabatahtlik annaks palju erinevat lisaväärtust. Aga, et see toimiks on vaja teha palju teavitustööd ning mõista vabatahtlike motiive. Kuna vabatahtlik töö on ühiskonnas küll teadvustatud, aga kui lähtuda kogukonna tasandist, siis ei ole vabatahtlikud teadlikud, kelle poole pöörduda ning millised on kogukonnas nende võimalused. Sellest tulenevalt annavad oma uuringutes Flood (2016, lk 1–2) ja Kragt & Holtrop (2018, lk 345) ülevaate, et peamiseks probleemiks, miks vabatahtlikkus ei toimi kogukondades on vähene teadlikkus ja teave olemasolevate vajaduste ja võimaluste kohta. Individuaalne lähenemine vabatahtlikule annab kindlama ülevaate vabatahtliku

soovidest ja motivatsioonist. Respondentide sõnul peavad vabatahtlikud alguses ise enda jaoks selgeks tegema, millisesse asutusse või tegevuse toetuseks nad abi pakkuma lähevad ning siis saab nendega individuaalsemalt tegelema hakata. Respondentide sõnul ei saa unustada, et vabatahtlikud vajavad individuaalselt motiveerimist ja tunnustamist. Samale tulemusele on jõudnud ka Viltrop & Paas (2019, lk 31), kes kirjeldavad oma analüüsis, et vabatahtlikud on nendeni jõudnud läbi erinevaid võimalusi. Kui inimene on avaldanud soovi alustada vabatahtlikuna, siis tegeletakse temaga individuaalselt. Vaadatakse üle tema andmed ning selgitatakse välja ootuseid vabatahtlikule tööle.

Toetudes Isikuandmete kaitse seadusele (2019) on oluline delikaatsete andmete õigel viisil kasutamine. Respondentide arvates on väga oluline, et sotsiaalvaldkonnas panustavad vabatahtlikud mõistaksid, mida selles valdkonnas panustamine tähendab. Oluline on usalduse küsimus, stressitaluvus ning isiksuseomaduste sobivus. Vabatahtlikud peavad oskama arvestada inimeste eripäradega ning olema ise empaatilised. Lisaks ei tohi avaldada delikaatset infot abivajaja kohta. Vabatahtliku tegevuse juures on väga oluline personalitegevus. Alfes *et al* (2017, lk 72) toob oma uuringus välja, et organisatsioonis koostöö ja suhtlemine ning sarnaste väärtuste kandmine on oluline. Vastajate vastuseid analüüsid selgus, et ühiste väärtuste jagamine on samuti oluline. Sest sotsiaalvaldkond on keeruline ja ajamahukas. Tuleb mõista inimese olemust ja anda endast parim tagamaks abivajajale võimalikult head tingimused abi saamiseks.

Arenemisvõimaluste loomisest on oma uuringus välja toonud Antoini & Sabatini (2015 lk 212–213) selleks, et oluline on luua vabatahtlikutele võimalused enda arendamiseks. Lisaks peab silmas pidama, et märgata tuleb koostöövõrgustikke nõrkuseid. Sest kui need tähelepanuta jäävad võib sellest halb koostöö tulla. Respondendid tõid oma intervjuudes välja, et kuna abivajajad on erinevad, siis on ka nende vajadused erinevad. Nagu ratastoolis inimese puhul peab teadma nende võimeid, peab ka nii kaasuvate haiguste kui ka diabeedi ning dementsuse puhul mõistma abivajajate käitumist, seose erinevate haiguslugudega. Aga vastajad arvasid, et sellise vabatahtlikule vajaliku arenemisvõimaluse saab luua olemas olevate töötajatega, kes on kursis asutuses olevate klientide vajadustega.

Lau *et al* (2017, lk 112–132) uuringust selgus, et sotsiaalse sidususe ja tuleviku mõttes kasulike sidemete loomiseks on vabatahtlikel üliõpilastel soov ja motivatsioon panustada vabatahtlikuna. Nagu ka käesolevas lõputöös toodi välja, et vabatahtlikkuse teema tutvustamisega võiks alustada koolide vanemate õpilaste seas, et muuta Põhja-Pärnumaa valla õpilased teadlikumaks antud valdkonnast. Alustades juba vanemast kooliastmest on järjest enam potentsiaalseid teadlikke vabatahtlikke. Ning neid õigeaegselt suunates on õpilased motiveeritud tegema midagi head abivajaja jaoks.

Brudney & Meijs (2014, lk 297–298) ja Lough (2017, lk 3–12) toovad oma uuringutes välja, et kriisid on need olukorrad, kus sotsiaalvaldkonna töötavad spetsialistid kaasavad vabatahtlike kõige rohkem. Sarnaselt selgitasid käesoleva töö respondendid, et vajadus oli vabatahtlikke kaasata just erinevatel kriisisituatsioonide lahendamisel, eriti siis kui töötajad olid haigestunud Covid-19 viirusesse. Üldine vabatahtlikke kaasatus muidugi langes, seoses Covid-19 viiruse levikuga, sest inimesi kogukonnast ei saanud enam kaasata tavapärase toetavate toimingute toetamiseks (ratastooliga liikuma viimine, ajalehtede ettelugemine jne). Vabatahtlikke kaasati vaid äärmise vajaduse korral, kui teist lahendust enam ei olnud. See oli selleks, et vähendada riskirühmade haigestumist viirusesse. Lisaks on võimalus kaasata vabatahtlikke, kui sotsiaaltöötajad on koormatud kriisisituatsioonides kiiresti lahendust vajavate olukordadega ning vabatahtlikud saaksid olla just need inimesed, kes saavad panustada kogukonna heaks.

Uuringu tulemustest selgus, et vabatahtlik töö sobiks noorema poolsele üksikule kodus olevale pensionärile, kes leiaks läbi selle ka endale väljundi olla kasulik ühiskonnale oma elukogemuse baasil. Üheks põhjuseks on ka asjaolu, et töötaval inimesel on keeruline leida aega vabatahtliku töö tegemiseks. Hoolekandeesutustes on kõige kiirem aeg just päevasel ajal, kui enamus inimesi töötavad. Samale tulemusele jõudis oma uuringus Euroopa Liit (2016, lk 4), kus toodi välja, et kogukonnas on hea võimalus vabatahtlikuna kaasata eakaid, kuna nende osakaal kasvab paljudes Euroopa omavalitsustes, sest vabatahtlik tegevus aitab neid ennast hoida aktiivsetena. Paljudes piirkondades tegutsevad juba aktiivsed eakad, tuleb vaid teha koostööd kaasajate ning eakate vahel, et kõik tunneksid kaasatust. Samuti on oluline, et kõigil oleksid ühised arusaamad tehtavale vabatahtlikule tööle.

Teiseks uurimisküsimuseks oli kuidas kohalik omavalitsus saab vabatahtlikku tegevust paremini toetada. Rammo & Seppel (2013, lk 5) toob oma uuringus välja, et seadusandluses on vaja teha muudatusi seadusandluses, et vabatahtlikud tunneksid end kaitstumana ja neil oleksid vajalikud toetusmeetmed. Sellest tulenevalt on ka käesoleva töö respondendid välja toonud, et Eestis ei ole kahjuks vabatahtlikkus väga arenenud sotsiaaltöö valdkonnas. Küll on Eestis kaks organisatsiooni, nagu vabatahtlik pääste ja vabatahtlikult tegutsevad abipolitseinikud, kelle tegutsemismudeli pealt peaks arengusuunad võtma. Sarnane tegevusmudel tuleks vabatahtliku tegevuse valdkonda luua, aga selleks on vaja Riigi tasemel teha seadusandluses muudatusi ning tagada sarnane kindlustunne sotsiaalvaldkonnas panustavatele vabatahtlikele, miks ka mitte üldises vabatahtliku tegevuse valdkonnas.

Kohalike omavalitsuste peamiseks vabatahtlike kaasajateks on sotsiaalvaldkonnas töötavad inimesed. Caduri & Weiss-Gal (2015, lk 2461) selgitavad oma analüüsis, et mõnikord ei kaasa kohalikud omavalitsused vabatahtlike ja selle põhjuseks on, sotsiaalvaldkonnas töötavate spetsialistide teotahte puudus kaasata vabatahtlikke, kuna nad ei ole valdkonna olemusega kursis. Võrdlusena saab siia tuua käesoleva töö kahe respondendi vastused, kes ei tee ise vabatahtlikku tööd, siis puudus samadel inimestel eelnev koolitus, mis annaksid teadmised ja oskused, kuidas ise vabatahtlikke kaasata. Sellest tulenevalt on kohalike omavalitsustel võimalik toetada vabatahtlikku tegevuse arengut, luues võimalused saada vabatahtliku tegevuse koolitust. Suurendades sellega sotsiaaltöötajate teadlikkust vabatahtlikega töötamise eelistest, hajutada mõned eelarvamused, mis takistavad neil seda teha, ning anda neile oskused vabatahtlikega töötamisel.

Kriisi olukordades on vabatahtlike kaasamine kohalikes omavalitsustes lisaväärtus. D'Atri (2021, lk 43–45) ja Jõgi (2016, lk 27) tõid oma uuringutes välja, et kriisi olukorras muutus sotsiaalabi andmine ja ühiskonna toimetulek keeruliseks. Sellega arenes digivõimaluste kasutamine, mille tulemusena hakkas toimuma efektiivsem koostöö kaasatud osapoolte vahel. Keeruliste olukordade puhul on oluline, et inimesed oleksid ühtses infoväljas, mis oleks igal ajal kättesaadav. Selleks oleks vaja luua andmebaas või koordineeriv üksus. Käesoleva lõputöö raames tehti ühe respondendi poolt ettepanek, luua ühtne vabatahtlike infovälja kajastav veebiplatvorm, mis oleks

kõigile asjaosalistele igal ajal kättesaadav. See annaks laiahaardelisema võimaluse, leida vabatahtlikke ja hoida kokku inimeste tööajakulu, kes muidu peaks koordineerimisega tegelema. Lisaks mainiti, et jätkusuutlikkuse tagamiseks peab vabatahtlikkusega teadlikult tegelema ning seda koordineerima.

Selleks, et vabatahtlikud tunneksid end väärtuslikuna ning motiveeritult, tuleb neid tunnustada. Oma uuringus töid (Fallon & Rice, 2015, lk 487) välja, et vabatahtlike saab tunnustada organisatsiooni poolt tunnustusüritustega või lihtsalt individuaalse pöördumise ja märkamisega. Nagu käesolevas töös toodi vastajate poolt välja, et vabatahtlikke jaoks on oluline tunnustamine ning see on kohaliku oma valitsuse võimalus panustada vabatahtlike paremaks toetamiseks. Avalik märkamine ja tunnustamine on suurepärased motivaatorid ning hea võimalus uute vabatahtlike kaasamiseks.

Tuginedes töö teoreetilisele osale ning uurimistulemustest lähtuvalt, teeb lõputöö autor ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla sotsiaalosakonnale vabatahtlike paremaks kaasamiseks ja toetamiseks kohalikus omavalitsuses:

- koolitusvõimaluste loomine sotsiaalasutuste juhtidele ja sotsiaaltööspetsialistidele vabatahtlike leidmiseks, kaasamiseks ning motiveerimiseks;
- leida kontaktisik või luua veebiplatvorm, mis kergendaks ühise infovälja loomist vabatahtlikkuse valdkonnas;
- sõidukompensatsiooni tagamine;
- ideekorjed kogukonna kaasamiseks;
- korraldada kohtumisõhtu või infopäev aktiivsete eakate seltsingutega ja kogukonnaga, kus räägitakse vabatahtliku töö vajadustest, võimalustest kohalikus omavalitsuses;

Ettepanekud esitati e-postiga Põhja-Pärnumaa valla sotsiaalosakonna juhatajale. Lõputöö autori arvates on oluline viia sisse mõned muudatused, et vabatahtliku tegevuse valdkond saaks võimalused areneda. Tuginedes töö tulemustele, sai lõputöö eesmärk täidetud ning uurimisküsimustele leiti vastused. Selgitati välja, et vabatahtlike kaasatus on Põhja-Pärnumaa vallas viimase nelja aasta jooksul kehva ja valdkond

vajaks rohkem teadlikku tegelemist. Ja kohalik omavalitsus saab vabatahtlikku tegevust paremini toetada, kaasates kogukonda ja tutvustades vabatahtlikuna panustamise vajadusi ja võimalusi.

KOKKUVÕTE

Vabatahtliku tegevuse valdkonda on oluline Eestis ja kohalikes omavalitsustes arendada selle nimel, et tulevikus oleks vabatahtlik tegevus igapäevane osa kogukonna tegemistes. Ühiskond oleks piisavalt teadlik sellest, kuidas ja mis viisil toimub vabatahtlik tegevus. Organisatsioonid oskaksid kaasata, motiveerida, tunnustada ning toetada vabatahtlikku tegevust.

Lõputöö teoreetilises ülevaates toodi välja vabatahtlik tegevus ning sellega kaasnevad võimalused ning probleemid. Vabatahtliku tegevuse korraldamine ja koostöö võrgustikes ning vabatahtlike kaasamisega seotud väljakutsed kohalikes omavalitsustes.

Käesoleva lõputöö puhul saab maailmas ja Eestis tehtud uuringutele toetudes välja tuua, et vabatahtlik töö on küll ühiskonnas üldiselt teadvustatud aga vähene on kaasamise ja motiveerimise oskus. Ning vabatahtliku töö tegemist mõjutavad samuti organisatsioonide finantsilised võimalused. Vabatahtlikku tegevust tuleb teadlikult koostöös koostöövõrgustikega korraldada ja koordineerida. Siis on selle tulemused sihipärasemad ja jätkusuutlikud. Autori arvates on vabatahtlik töö väga olulise väärtusega, sest vabatahtlikud annavad kohalike omavalitsuste kogukondadele suurepärase võimaluse saada teha midagi abivajajate heaolu tagamiseks. Mille tegemiseks tavalistel sotsiaalvaldkonna töötajatel pole kahjuks ajalist ressursi.

Käesoleva töö empiiriline osa põhines seitsme sotsiaalvaldkonnas töökogemust või arvamust omavate juhtide intervjuudest saadud vastuste tulemustel. Nende isiklikud kogemused ja arvamused antud valdkonnas andsid vajaliku ülevaate vabatahtlikust tööst Põhja-Pärnumaa vallas. Lõputöös kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit. Uuringust selgus, et vabatahtlik töö on vajalik, et muuta kergemaks kohaliku omavalitsuse haldusalas tegutsevate hoolekandeesutuste ning valla sotsiaalosakonna tööd. Aga selleks, et see saaks toimida on vaja tõsta kogukonnas elavate inimeste teadlikkust sotsiaalvaldkonnas panustamise vajadustest ning võimalustest.

Respondentide arvates on sotsiaalvaldkonda vabatahtlike keeruline kaasata just abivajajate eripärade ja vajaduste tõttu. Vabatahtlikud peavad olema empaatilised, mõistma abivajajate vajadusi, tagama usalduse, et delikaatne informatsioon ei jõuaks väljapoole, omama head stressitaluvust ning tegema endale selgeks, millised on vabatahtliku motiivid teha vabatahtlikku tööd. Teoreetilistele allikatele toetudes selgus, et motiivideks võivad olla isiklikud väärtused, suhtlemisvajadus, uus kogemus, avalik märkamine ja tunnustamine, uute suhtlussidemete loomine või on oluline panustada kogukonna heaoluks. Respondentide arvamuse kohaselt on väga oluline just tunnustamine. Samal arvamusel on ka lõputöö autor. Kuna kohaliku omavalitsuse algatusel toimub aastas tavaliselt üks tunnustamisüritus siis ei tohi unustada, et vabatahtlikke on võimalus tunnustada igapäevaselt. Lihtsalt anda vabatahtlikele mõista, et hindate nende panust ühiskonda. Selleks ei ole vaja midagi suurt teha, vaid piisab heast sõnast ning märkamisest. Vabatahtliku tegevust saab toetada vastavalt uuringus välja tulnud võimalusena sõidukompensatsiooni tagamisega vastavalt vajadusega neile, kes tulevad kaugemalt piirkonnast. Lisaks on olulisel kohal tulenevalt uuringu tulemustest ühtse infovälja loomine veebiplatvormi näol või konkreetse kontaktisiku leidmine, kelle poole saab vajaduse tekkimisel pöörduda.

Teema on autori arvates aktuaalne, võttes arvesse maailmas toimuvaid kiireloomulisi muutuseid, mis vajavad vabatahtlike kaasamist ja rakendamist. Aga, et vabatahtlikkus just kohaliku omavalitsuse tasandil sotsiaalvaldkonnas areneks on vaja teha koostööd, arendada kommunikatsiooni valdkonda, luua ühist infovälja kajastav andmebaas või tagada üks kindel koordineeriv üksus või isik, kelle poole on vabatahtlikul võimalik pöörduda. Panustada programme- ja koolituste võimaluste loomisesse, sest sel viisil on kogukond ja kohalik omavalitsus teadlikum vabatahtlike kaasamise vajadustest ja võimalustest. Vabatahtlik töö on koostöö, millest saavad kõik osapooled kasu.

VIIDATUD ALLIKAD

- Alfes, K., Antunes, B., & Shantz, A.D. (2017). The management of volunteers – what can human resources do? A review and research agenda. *The International Journal of Human Resource Management*, 28(1), 62–97
<https://doi.org/10.1080/09585192.2016.1242508>
- Antoini, G, D., & Sabatini, F. (2015). Social cooperatives, social welfare associations and social networks. *Review of Social Economy*, 75(2), 212–230
<https://doi.org/10.1080/00346764.2016.1226510>
- Brudney, J, L., & Meijs, L, C, P., M. (2014). Models of Volunteer Management: Professional Volunteer Program Management in Social Work. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, 38(3), 297–309.
<https://doi.org/10.1080/23303131.2014.899281>
- Butt, M, U., Hou, Y., Soomro, K, A., & Maran, D., A. (2017). The ABCE Model of Volunteer Motivation. *Journal of Social Service Research*, 43(5), 593–608.
<https://doi.org/10.1080/01488376.2017.1355867>
- Caduri, A., & Weiss-Gal, I. (2015). Social Workers Who Work With and Without Volunteers: Comparison of Perceptions, Organisational Culture, Training and Experience. *The British Journal of Social Work*, 45(8), 2458–2475.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu028>
- Cuthill, M., & Warburton, J. (2005). A Conceptual Framework for Volunteer Management in Local Government. *Urban Policy and Research*, 23(1), 109–122.
<https://doi.org/10.1080/0811114042000335269>
- D’Atri, F. (2021). Sotsiaaltöö hädaolukorra, eetika ja digiteerimise kolmnurgas. *Sotsiaaltöö*, 4, 43–45.
- Dougherty, G, W, Jr., & Easton, J. (2011). Appointed Public Volunteer Boards: Exploring the Basics of Citizen Participation Through Boards and Commissions. *The American Review of Public Administration*, 41(5), 519–541.
<https://doi.org/10.1177/0275074010385838>

- Erikson, M., & Rosin, A. (2018). *Tuleviku töötajate õiguslik staatus. Töötaja või iseseisev teenusepakkuja?* Arenguseire keskus. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2017/09/T%C3%B6%C3%B6tegija-%C3%B5iguslik-staatus.pdf>
- Euroopa komisjon. (2011). *ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja edendamine Elis.* https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1329_en.pdf
- Euroopa Liit. (2016). *Vabatahtlik tegevus vanemaealiste hulgas seenioride kaasamine ja aktiveerimine kohalikus kogukonnas.* <http://database.centralbaltic.eu/sites/default/files/VABATAHTLIK%20TEGEVUS.pdf>
- Euroopa Parlament. (2011a, 02. mai). *Vabatahtlik tegevus ja põlvkondadevaheline solidaarsus.* <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/beheard/eurobarometer/2011/2011-european-year-of-volunteering/aggregate-report/et-aggregation-report-2011-european-year-of-volunteering-201110.pdf>
- Euroopa Parlament. (2011b, 27. juuni). *Euroopa Parlamendi Eurobaromeetri eriuuring nr 75.2. nr 75.2. Vabatahtlik töö.* https://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/eb%2075_2_%20synthese%20analytique%20benevolat_et.pdf
- Europolis OÜ. (2019). *Põhja-Pärnumaa valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2020–2032.* <https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/4280/1202/0008/Kava.pdf>
- Eurostat. (2020). *European Health Interview Survey (EHIS wave 3) Methodological manual Re-edition.* Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2785/135920>
- Fallon, B. J., & Rice, S. M. (2015). Investment in staff development within an emergency services organisation: comparing future intention of volunteers and paid employees. *The International Journal of Human Resource Management*, 26(4), 485–500. <https://doi.org/10.1080/09585192.2011.561222>
- Flood, Z. (2016). *Digital Experts Programme Stockton-on-Tees Borough Council volunteering case study.* Stockton-on-Tees Borough Council.

- <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/stockton-tees-borough-cou-Of4.pdf>
- Gramberg, A., & Vutt, M. (2005). Vabatahtliku tegevuse väljakutsed Eestis. *Riigikogu Toimetised*, 11, 179–186. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/235666>
- Hinsberg, H., Mahlapuu, K., Mikko, E., Ohvril, A., & Urm, T. (2012). *Organiseeritud vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonistrateegia 2012-2014*. Poliitikauuringute Keskus Praxis. https://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Publikatsioonid/Vabatahtlike_kommunikatsioon.pdf
- https://www.academia.edu/39972967/Literature_Review_for_the_State_of_the_Worlds_Volunteerism_Report_2018_Building_Resilient_Communities_in_a_Turbulent_World
- Hädaolukorra seadus. (2017). *Riigi Teataja I*, 03.03.2017, 1; *Riigi Teataja I*, 17.11.2021, 9. <https://www.riigiteataja.ee/akt/117112021009>
- Isikuandmete kaitse seadus. (2019). *Riigi Teataja I*, 04.01.2019, 11. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011>
- Jõgi, H. (2016). *Vabatahtliku sotsiaaltöö kogemused Saaremaa näitel* [Lõputöö, Tartu Ülikooli Pärnu kolledž]. DSpace. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/53359>
- Kahm, H. (2020). Sotsiaalvaldkonna võimalused ja arengud koroonakriisi kevadel. *Sotsiaaltöö*, 4, 55–56.
- Kaitseliidu seadus. (2013). *Riigi Teataja I*, 20.03.2013, 1; *Riigi Teataja I*, 18.06.2021, 6. <https://www.riigiteataja.ee/akt/120032013001>
- Kantar Emor. (2018). *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring 2018*. https://digiriul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/2623/siseturvalisuse_avaliku_arvamuse_uuring_aruanne_2018_loplik.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. (1993). *Riigi Teataja I*, 37, 558; *Riigi Teataja I*, 25.06.2021, 8. <https://www.riigiteataja.ee/akt/125062021008>
- Koit, R. (2021). COVID-19 kriisi mõju sotsiaaltöö ja hoolekande korraldusele. Saaremaa kogemus. *Sotsiaaltöö*, 4, 52–54.
- Kragt, D., & Holtrop, D. (2018). Volunteering research in Australia: A narrative review. *Australian Journal of Psychology*, 71(4), 342–360 <https://doi.org/10.1111/ajpy.12251>

- Käger, M., Lauring, M., Pertšjonok, A., Kaldur, K., & Nahkur, O. (2019). *Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018*. Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Aruanne.pdf>
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Infotrükk.
- Lau, Y., Fang, L., Cheng, L, J., & Kwong, H,K, D. (2017). Volunteer motivation, social problem solving, self-efficacy, and mental health: a structural equation model approach. *Education Psychology*, 39(1), 112–132
<https://doi.org/10.1080/01443410.2018.1514102>
- Leoma, R., & Ungro, A. (2021). COVID-19 mõjust sotsiaalvaldkonna töäjõu ja oskuste vajadustele. *Sotsiaaltöö*, 2, 93–96.
- Lough, J, B. (2017). *Literature Review for the State of the Worlds Volunteerism Report 2018 Building Resilient Communities in a Turbulent World*. UN Volunteers.
- Moriarty, J. (2011). *Qualitative Methods Overview*. School for Social Care Research. http://eprints.lse.ac.uk/41199/1/SSCR_Methods_Review_1-1.pdf
- MTÜ Eesti Pagulasabi. (2018). *MTÜ Eesti Pagulasabi põhikiri*. <https://www.pagulasabi.ee/sites/default/files/public/pohikiri.pdf>
- Naiskodukaitse. (s.a.). *Vändra jaoskond*. https://www.naiskodukaitse.ee/Vandra_jaoskond_4241
- Nam, C. W., & Steinhoff, P. (2019). The Role of Volunteers in German Refugee Crisis and Their Contribution to Local Government Expenditure. *CESifo Forum*, 20(3), 25–30. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/216243/1/CESifo-Forum-2019-03-p25-30.pdf>
- Noorkõiv, R., Orumaa, P., & Loodla, K. (2013). *Kohalike omavalitsuste vabatahtlikud initsiatiivid ettevõtluskeskkonna arendamise ja ettevõtluse toetamise suunal*. Geomedia. <https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2015/06/kohalike-omavalitsuste-vabatahtlikud-initsiatiivid-ettev3b5tluskeskkonna-arendamise-ja-ettev3b5tluse-toetamise-suunal-geomedia-2013.pdf>
- Paas, E., & Viltrop, A. (2019). Vabatahtlike seltsiliste roll hoolekandeteenuste täiendamisel. *Sotsiaaltöö*, 4, 31–35
- Paas, E., & Viltrop, A. (2016, 14.juuli). *Vabatahtlike kaasamisvõimalused sotsiaalvaldkonnas*. Vabatahtlike Värav. <https://vabatahtlikud.ee/vabatahtlike-kaasamisvoimalused-sotsiaalvaldkonnas/>

- Paas, E., & Viltrop, A. (2020b). *Vabatahtlike rakendamise koostöömudeli testimine hoolekandesüsteemis ja üle-eestiliselt rakendatava koostöömudeli väljatöötamine*. https://vabatahtlikud.ee/wp-content/uploads/2020/07/Hanke-l-ppraport_030720.pdf
- Pihl, K., & Krusell, S. (2021). *Tulevikuvaade töäjõu- ja oskuste vajadusele: sotsiaaltöö. Uuringu lühiaruanne*. SA Kutsekoda. https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2022/01/OSKA_sotsiaalto_uuringuaruanne_lyhiversioon_2021.pdf
- Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030 ja eelarvestrateegia 2022–2025 aastani kinnitamine. (2021). *Riigi Teataja IV*, 24.09.2021, 1. Lisa 1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/424092021001>
- Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus. (2020). *Eakatele ja erivajadustega inimestele telefonipõhine nõustamis- ja suhtlemisteenus*. <https://www.pparnumaa.ee/sotsiaal-ja-tervishoid/muud-sotsiaalabi-voimalused/noustamis-ja-suhtlemisteenus>
- Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus. (2021). *Kriisikomisjon*. <https://www.pparnumaa.ee/juhtimine/vallavalitsus-kui-taitevorgan/kriisikomisjon>
- Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus. (2022). *Rahvastik*. <https://www.pparnumaa.ee/kogukonnad>
- Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus. (s.a.). *Üldinfo*. <https://www.pparnumaa.ee/uldinfo>
- Queirós, A., Faria, D., & Almeida, F. (2017). Strengths and limitations of qualitative and quantitative research methods. *European Journal of Education Studies*, 3(9), 369–387. <https://oapub.org/edu/index.php/ejes/article/view/1017/2934>
- Rammo, A., & Seppel, T. (2013). *Vabatahtliku tegevuse õiguskeskkonna analüüs*. Siseministeerium. <https://vabatahtlikud.ee/wp-content/uploads/2015/04/oigusanalyys.pdf>
- Riigi Teataja. (2018). Põhja-Pärnumaa valla kriisikomisjoni põhimäärus. *Riigi Teataja IV*, 16.03.2018, 17; *Riigi Teataja* 19.03.2018. <https://www.riigiteataja.ee/akt/416032018017>
- Riigi Teataja. (2019). *Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030*. https://www.riigiteataja.ee/akt/4250/9201/9008/Arengukava_2030.pdf#
- Riigikontroll. (2020). *Esmatähtsate avalike teenuste tulevik. Riigikontrolli aastaaruanne*. *Riigikogule*.

https://www.riigikontroll.ee/Portals/0/Upload/RVKS2020/RVKS_06.11.2020_TRY_KKI_LOPP.pdf

- Saksida, T., Alfes, K & Shantz, A. (2016). Volunteer role mastery and commitment: can HRM make a difference? *The International Journal of Human Resource Management*. 28(14), 2062–2084 <https://doi.org/10.1080/09585192.2015.1126335>
- Sillah, A. A. (2016). *Exploring volunteer management in the public sector: what are the challenges in managing volunteers in local government*. [Doctoral thesis, University of North Texas]. UNT Digital Library. https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc862758/m2/1/high_res_d/SILLAH-DISSERTATION-2016.pdf
- Siseministerium. (s.a.). Vabatahtlike ja neid toetanud asutuste tunnustamine. <https://www.siseministerium.ee/vabatahtlike-ja-neid-toetanud-asutuste-tunnustamine>
- Sotsiaalhoolekande seadus. (2015). *Riigi Teataja I*, 30.12.2015, 5; *Riigi Teataja I*, 22.03.2021, 14. <https://www.riigiteataja.ee/akt/122032021014>
- Sotsiaalministerium. (2016). *Heaolu arengukava 2016-2023*. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/heaolu_arengukava_eelnou_0.docx
- Sotsiaalministerium. (2020). *Toidupäästmise tegevuskava. Toidujäätmete tekke ennetamine ja kvaliteetse toidu annetamise edendamine (2021-2026)*. https://www.sm.ee/sites/default/files/toidupaastmise_tegevuskava.pdf
- Sotsiaalvaldkonna tunnustusavalduste statuut. (2019). *Riigi Teataja IV*, 12.04.2019, 16; *Riigi Teataja* 15.04.2019. <https://www.riigiteataja.ee/akt/412042019016>
- Sõmer- Kull, S. (2020). Sotsiaalala töötajad kriisi keskmes. *Sotsiaaltöö*, 2, 10–12.
- Tambaum, T., Viltrop, A., & Paas, E. (2021). *Vabatahtliku seltsilise käsiraamat*. Eesti Külaliikumine Kodukant. <https://vabatahtlikud.ee/wp-content/uploads/2021/03/Vabatahtliku-Seltsilise-KRMT-EKRAAN-FIN.pdf>
- Tööhõiveprogramm 2021-2023. (2020). *Riigi Teataja I*, 25.11.2020, 4; *Riigi Teataja I*, 19.03.2021, 20. <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032021020>
- Vabariigi Valitsus. (2015). *Kodanikuühiskonna arengukava 2015-2020*. <https://kysk.ee/failid/Upload/files/KODAR.pdf>

- Vabatahtlike Värav. (s.a.-a). *Vabatahtlike kaasamise ABC hoolekandeesutuste esindajatele ja sotsiaaltöötajatele.*
<https://vabatahtlikud.ee/projektid/sotsiaal/juhendmaterjalid/vabatahtlike-kaasamise-abc-hoolekandeesutuste-esindajatele-ja-sotsiaaltootajatele/>
- Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus. (s.a.). *Mis on vabatahtlik tegevus?*
https://www.kysk.ee/failid/File/Voorud/VT12/945_2651__Koolitusmaterjalid.pdf
- Vabaihenduste Liit. (s.a.). *Vabatahtlik tegevus.* <https://heakodanik.ee/vabatahtlik-tegevus/>
- Varrak, T. (2021). Toidu päästmine hoiab keskkonda ja aitab abivajajaid. *Sotsiaaltöö*, 2.
<https://www.tai.ee/en/node/11567>
- Viltrop, A. (2018, 12.aprill). *Päästeamet ja vabatahtlikud.* Vabatahtlike Värav.
<https://vabatahtlikud.ee/paasteamet-ja-vabatahtlikud/>
- Viltrop, A., Paas, E., Kiis, K., Rull, M., & Tambaum, T. (2020). *Vabatahtlike rakendamise koostöömudeli testimine hoolekandesüsteemis ja üle-eestiliselt rakendatava koostöömudeli väljatöötamine.* MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant.
https://vabatahtlikud.ee/wp-content/uploads/2020/07/Hanke-l-ppraport_030720.pdf
- Õispuu, T. (2022). Sotsiaaltöö Rõuge vallas on nagu pusle kokkupanek. *Sotsiaaltöö*, 1, 15–19.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses.* Tartu Ülikool. DSpace. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/36419>

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Lugupeetud vastaja!

Olen Airin Laasma, TÜ Pärnu kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse eriala 3. kursuse üliõpilane ning kirjutan lõputööd teemal „Vabatahtlike kaasamise vajadused ja võimalused kohalikus omavalitsuses Põhja-Pärnumaa valla näitel.“ Palun Teie abi lõputöö tegemiseks vajaliku materjali kogumisel. Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada sotsiaalvaldkonnas ja kohalikus omavalitsuses töötavate spetsialistide arvamused vabatahtlike kaasamise vajalikkusest ja võimalustest. Ning leida lahendused efektiivsemaks koostööks vabatahtlike, vabaaühenduste ja kohaliku omavalitsuse vahel. Intervjuu on anonüümne ning saadud andmed kasutatakse ainult uuringu raames ning üldistuste tegemisel. Planeeritud intervjuu kestab umbes 30–45 minutit.

Tänan Teid aja ning abi eest!

Airin Laasma

ÜLINE INFO INTERVIJUEERITAVA KOHTA

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: 1.-2. autori enda koostatud; 3. Sillah, 2016; 4.-5. Jõgi, 2016

1. Teie vanus?
2. Teie tööstaaž praegusel ametikohal?
3. Millistel koolitustel Te olete osalenud, mis annavad oskused ja teadmised vabatahtlike kaasamiseks ning motiveerimiseks?
4. Kas Te teete peale enda igapäevatöö ka vabatahtlikku tööd? Kui jah, siis millises valdkonnas ja kuidas panustate vabatahtlikuna?
5. Mis motiveerib Teid tegutsema vabatahtlikuna/millistel tingimustel Te teeks vabatahtlikku tööd?

Lisa 1 järg

TEADLIKKUS VABATAHTLIKUST SOTSIAALTÖÖST

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: 6.-10. Jõgi, 2016; 11. autori enda koostatud

6. Kes on Teie arvates vabatahtlik?
7. Mida tähendab Teie jaoks vabatahtlik tegevus/töö, sealhulgas kuidas vabatahtlik sotsiaaltöö sellest erineb?
8. Mille poolest peate vabatahtlikku sotsiaaltööd vajalikuks?
9. Kuidas võiks vabatahtlik sotsiaaltöö Teie igapäeva tööd toetada?
10. Kas Teie töös on tulnud ette vajadust kaasata vabatahtlikke? Kui jah, siis millest see vajadus on tekkinud?
11. Kuidas hindate vabatahtlike kaasamist Põhja-Pärnumaa vallas viimase nelja aasta jooksul?

PEAMISED VALDKONNAD, KUS VABATAHTLIKKE KAASATA JA KOOSTÖÖVÕRGUSTIK

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: 12. Jõgi, 2016, Kahm, 2020; 13. Lough, 2017; 14. Hinsberg *et al*, 2012, Antoini & Sabatini, 2015

12. Millises sotsiaaltöö valdkond vajab kõige rohkem seda, et kaasatakse vabatahtlikke (eakad, noored, lapsed, puudega inimesed jne)? Palun põhjendage.
13. Millised on Teie senised kokkupuuted vabatahtlike organisatsioonidega (vabatahtlik pääste, MTÜ Eesti Pagulasabi, Eesti Punane Rist, Toidupank)? Võimalusel palun nimetage neid ja selgitage kokkupuuteid.
14. Milline võiks olla kohaliku omavalitsuse tasandil korraldatud vabatahtlike tegevus, sealhulgas vabatahtlik sotsiaaltöö? (Koostöövõrgustik, struktuur, kommunikatsioon).

PEAMISED PROBLEEMID JA VÕIMALUSED SEOSSES VABATAHTLIKKU SOTSIAALTÖÖGA

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: 15. Jõgi, 2016, Flood, 2016; 16.-18. Sillah, 2016, Alfes *et al*, 2017, Paas & Viltrop, 2019; 19.-22. Fallon & Rice, 2015, Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (1993), Leoma & Ungro, 2021, autori enda koostatud

Lisa 1 järg

15. Millised on vabatahtlike leidmisel ja kaasamisel peamised probleemid? (Selgitage seda võimalusel oma kogemuste baasil, kui olete vabatahtlikke kaasanud. Kui pole olnud võimalust vabatahtlikke kaasata, siis mis võiksid olla peamised probleemid?)
16. Kas tunnete, et vajate lisateadmiseid (koolitusi, programme jne), et kaasata ja motiveerida vabatahtlikke enda töö valdkonnas? Tooge näiteid.
17. Milliseid eelteadmiseid vajavad Teie arvates vabatahtlikud, kes tulevad appi sotsiaalvaldkonnas?
18. Kas kohaliku omavalitsuse tasandil tegutsev vabatahtlike koordinaator/kontaktisik aitaks leevendada probleemi vabatahtlike kaasamisel? Selgitage.
19. Milline sihtgrupp seab kõige keerulisemad nõudmised vabatahtlike kaasamiseks (eakad, noored, lapsed, puudega inimesed jne) ja miks Te nii arvate?
20. Millisel viisil saab Teie arvates kohalik omavalitus toetada sotsiaalvaldkonnas vabatahtlike kaasamist ja motiveerimist?
21. Milliseid muudatusi vajaks Põhja-Pärnumaa vallas sotsiaalvaldkonnas tunnustusavalduste statuut, lähtudes sotsiaalvaldkonnas tehtava vabatahtliku töö eripärast?
22. Milliseid teemasid seoses vabatahtliku sotsiaaltööga Põhja-Pärnumaa vallas soovite veel välja tuua? Võimalus on midagi senistele teemadele täiendavalt lisada.

SUMMARY

NECESSITY AND OPTIONS OF INVOLVEMENT OF VOLUNTEERS IN THE LOCAL SELF-GOVERNMENT BASED ON THE EXAMPLE OF PÕHJA- PÄRNUMAA MUNICIPALITY

Airin Laasma

The role of volunteering in the society has become more important on the international level and in Estonia. The role of involvement of volunteers is to improve welfare in the society. The involvement of volunteers enables to develop and purposefully help different organisations, local self-governments, and communities. Volunteering comprises all activities performed by people on voluntary basis without any obligation or enforcement free of charge performed outside one's home and family for somebody else's benefit.

In the social domain the involvement of volunteers may often be hindered by the lack of trust and inadequate knowledge. There are not enough organisations able to mediate volunteers and ensure necessary trainings and background check-ups. In addition, the involvement of volunteers increases employees' time required and temporary inadequate financial resources of the establishment. This in its turn limits the availability of trainings supporting and developing the involvement of volunteers.

Based on the above-said, the research problem of the final paper is the volunteers' limited involvement skills in the social domain due to the complexity of the domain and the time resource and the limited financial resources.

The aim of this is final paper is to establish the need for and the possibilities of involvement of volunteers in Põhja-Pärnumaa Municipality. And to make propositions to the Department of Social Services of Põhja-Pärnumaa Municipality for better involvement and application of volunteers.

Based on the aim of the paper, research questions are formulated as follows:

1. Which has been the level of involvement of volunteers in Põhja-Pärnumaa Municipality within the last four years?
2. How is it possible to support the involvement of volunteers' activities in the local self-government better?

In the theoretical part of the paper the voluntary activity in the local self-government is discussed. An overview of voluntary activity and the accompanying possibilities and problems in Estonia and elsewhere in the world are presented. Concurrently, the arrangement of voluntary activity in networks and the challenges related to the involvement of volunteers in the local self-governments are discussed.

By executing voluntary work, it is possible to create healthy, sustainable, and varied communities. Voluntary work enables to educated active and caring citizens, who contribute into the stability of the society and create socio-economical value. The first people, who respond and want to help in critical situations like crises and catastrophes, are usually volunteers. Thanks to that communities feel much safer and volunteers more involved.

Problem areas highlighted include inadequate knowledge of possibilities in the community. It is the main obstacle, which hinders local people to participate in voluntary work and the provide help to the ones in need. In Estonia, the main problem is constituted in the fact that by its nature voluntary work is not included in the administration of any ministry and due to that the arrangement and development of voluntary work is complicated. One problem why local self-government do not involve volunteers is the lack of personal initiative among social workers to find volunteers, which might be caused by low level of awareness of the nature of the domain. Therefore, training sessions facilitating the essence of voluntary activity may increase the social workers' awareness of the advantages of working with volunteers and dispel prejudices.

As volunteers get no salary for their work, recognition and appreciation are important. For example, the manager of the establishment or a direct supervisor may pat on the shoulder or say good words for the executed work or being recognised at a festive event organised in the community.

The empirical part of the paper gives a short overview of voluntary work in Põhja-Pärnumaa Municipality. In addition, the empirical part is based on the opinions of seven officials having experience in the area of social welfare or a personal opinion. Data has been collected by implementing the method of semi-structured interview. The method of data analysis is the qualitative content analysis as the responses have been interpreted and grouped according to similar topics. To ensure the anonymity of participants in the sample, numeric codes have been applied.

The first research question asks: which has the level of involvement of volunteers been in Põhja-Pärnumaa Municipality within the last four years? The study shows that volunteer's work is necessary to make work easier in the social establishments operating in the administration area of the local self-government and the social department of the municipality. To enable them work, it is necessary to increase the awareness of people living in the community about the need and options to contribute in the social domain. Respondents think that it is difficult to engage volunteers in the social domain because of the peculiarities and needs of the ones who need help. Volunteers must be emphatic, understand people's needs, ensure trust among the ones engaged to avoid spreading sensitive information. In addition, they have to be able to tolerate stress well and make it clear for themselves why voluntary work is done.

Social workers must be able to manage volunteers in different environments, depending on the possibilities of the establishment and the volunteers' qualities. Respondents have explained that it was necessary to engage volunteers in the solution of different critical situations, especially when employees had fallen ill during Covid-19 pandemic. The general engagement of volunteers decreased due to the spreading of the Covid-19 virus, because people in the community could not be engaged in common supportive activities (pushing a wheelchair, reading out newspapers, etc.). Volunteers were involved only in case of extreme necessity.

The second research question is: how the local self-government support volunteers' activity can better. Local self-governments can support the development of activities performed by volunteers while creating possibilities to have trainings in supporting volunteers' activities, by increasing social workers' awareness of the advantages of working with volunteers, by dispelling some prejudices that hinder its application.

The engagement of volunteers in local self-governments during critical situations constitutes added value. People have no information about the volunteers' activity that may inform them about the needs and options to contribute as a volunteer. Within the framework of this final paper one respondent made a proposition to create a unified web platform reflecting the information field of volunteering available for any interested person at any time.

In order to make volunteers really valuable and motivated, they have to be acknowledged. The local self-government described in the research organised one major recognition event a year, but volunteers must be praised every day. Volunteering can be supported by providing compensation for transport as described in the research. Also is important to create an accessible online platform.

Based on the theoretical part of the paper and the received results, the author of the paper makes recommendations to the social department of Põhja-Pärnumaa Municipality for the better involvement and support of volunteers in the local self-government:

1. to provide training options for managers of the departments of social services and the specialists of social services to find, engage and motivate volunteers;
2. to find a contact person or create a web platform that would enable to create a joint information field in the environment of voluntary work;
3. to ensure compensation for transport;
4. to brainstorm and collect ideas for the involvement of the community;
5. to arrange a meeting or information day for active senior unions and communities to discuss the needs of voluntary work, options in the local self-government;

According to the author, the topic is relevant at the moment when taking into account the rapidly changing world today, which requires the involvement and application of volunteers. To make volunteer work develop on the level of social work in the local self-government, it is necessary to cooperate, develop the communication domain and create a database reflecting the joint information environment or appoint one certain coordinative entity or person to whom a person can apply. Voluntary work is cooperation, which is beneficial to all parties.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Airin Laasma,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Vabatahtlike kaasamise vajadused ja võimalused kohalikus omavalitsuses Põhja-Pärnumaa valla näitel“, mille juhendaja on Liina Käär, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Airin Laasma
19.05.2022